

# **KONDA**

# **Barometresi**

**TEMALAR**

**Gündelik Hayatta Ekonomik İdeoloji**  
**Şubat 2012**

*(Bu rapor abonelerimizle yaptığımız sözleşmelere uygun olarak yayınlanmıştır.)*

**KONDA**  
ARAŞTIRMA VE DANIŞMANLIK



## İÇİNDEKİLER

1. YÖNETİCİ ÖZETİ.....	3
2. AYIN TEMASI: GÜNDELİK HAYATTA EKONOMİK İDEOLOJİ.....	7
2.1.Neden ekonomik ideoloji? .....	7
2.2.Alişverişte güven.....	8
2.3.Devletin ekonomideki rolü .....	10
2.4.Ekonomik kalkınma ve çevre.....	12
2.5.Yabancı sermaye .....	16
2.6.İşadamları ve istihdam.....	18
2.7.Zengine ve zenginliğe bakış.....	21
2.8.Yoksullukla mücadele .....	24
2.9.Ekonomik dayanışma .....	27
2.10. Ekonomik kalkınma mı insani toplum mu? .....	30
2.11. En önemli ekonomik sorun .....	35
2.12. Ekonomik kalkınma için gereken en önemli şey.....	37
2.13. İş seçimleri .....	40
2.13.1. Kızı için iş seçimi .....	40
2.13.2. Oğlu için iş seçimi.....	41
2.13.3. İş için önemli unsurlar.....	45
3. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ.....	50
3.1.Araştırmanın Genel Tanımı .....	50
3.2.Örneklem.....	50
4. TÜM CEVAP DAĞILIMLARI .....	52
4.1.Deneklerin Profili .....	52
4.2.Ekonomik ideoloji .....	56



# 1. YÖNETİCİ ÖZETİ

## Araştırmanın Tanımı

Bu rapora esas olan araştırma, 4-5 Şubat 2012 tarihlerinde, 29 ilin 98 ilçesine bağlı 150 mahalle ve köyünde 2588 kişiyle hanelerinde yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir.

*KONDA Araştırma 2010 yılından beri her ay düzenli olarak BAROMETRE adı altında siyasal ve toplumsal araştırmalar serisi gerçekleştirmektedir. Her BAROMETRE araştırmasında düzenli olarak sorduğumuz standart soruların yanı sıra toplumun algı ve beklentilerini ölçmek için o ayın anketine özgü bir tema çerçevesinde sorular da sorulmaktadır. Konda Şubat'12 Barometresi kapsamında yer alan 'Ekonomik İdeoloji' temasına ilişkin bu raporu abonelerimizle yaptığımız sözleşmelere uygun olarak kamuoyuyla paylaşıyoruz.*

## Şubat'12 Barometresi teması: Ekonomik İdeoloji

Ekonomi medyada ve siyasette ağırlıklı yer tutuyor ve Ak Parti'nin son dört seçimdir yükselmekte olan oy oranında ekonomik başarının belirleyici olduğu yaygın kabul gören bir yaklaşım. Dolayısıyla, bu araştırmada tema olarak ekonomi tartışmalarının gündelik hayatın içinde, sade vatandaş nasıl etkilediği ve ekonomi konusunda ne denli bilgi sahibi olduğunu ele aldık.

Toplumun önemli bir kısmı **alışveriş yaparken kendini güvende** hissediyor: Yüzde 53'ü alışverişte kendini satıcıya karşı güvende hissediyor; yüzde 59'u aldığı ürün veya hizmet hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor ve yüzde 62'si satıcıya karşı haklarının kanunlarla korunduğunu biliyor. Bu güven duygusunu en çok etkileyen durum, kişinin kendini gelir ve refah açısından toplumun hangi diliminde gördüğü. Kişi daha zengin hissettikçe, güven duygusu artıyor.

**Devletin ekonomideki rolüne** dair genel beklenti, liberal bir yaklaşımın tersine devletin ekonomiye aktif olarak müdahale etmesi yönünde. Görüşülen kişilerin dörtte üçü "Devlet ve hükümet ekonomiye karışmamalıdır" fikrine karşı çıkıyor, yüzde 85'i devlet ve hükümetin fiyatları denetlemesi gerektiğine inanıyor ve yüzde 83'ü devletin yoksulların bakımından sorumlu olduğunu savunuyor. Bu fikirler de en çok algılanan refah düzeyine göre değişkenlik gösteriyor.

**Ekonomik kalkınma**, sorgusuz sualsiz kabul gören bir değer gibi görünmüyor. Kalkınma, çevreye verdiği zararlarla karşılaştırıldığında, genel tercih çevreden yana: Görüşülen kişilerin yüzde 64'ü baraj ve yol yapmak için, gerekiyorsa ormanların bir kısmının feda edilmesi önerisine ve yüzde 79'u ekonomik kalkınma için fabrika bacalarından çıkan dumana, hava kirliliğine katlanması gerektiği önerisine karşı çıkıyor. Çevre bilinci en çok eğitim seviyesi yükseldikçe artıyor. Kendini modern olarak tanımlamak, metropolde ve lüks konutlarda oturmak da kısmen etkili.

"Yabancı sermayenin esas amacı bizi sömürmektir" cümlesine yüzde 72, "Bir mal bizde üretiliyorsa başka ülkelerden getirilmemelidir" cümlesine yüzde 82 oranında onay



verilmesi, **yabancı sermayeye ve küresel ekonomiye karşı bir genel tavra** işaret ediyor. Demografik kırılımlar bu görüşlerde fark yaratmazken, yabancı sermayeye bakışın, devletin ekonomide rolüne bakışla tersten ve kısmen de zenginliğe bakışla doğrudan ilişkisi olması dikkat çekiyor.

Toplumun çok büyük bir çoğunluğu, **işadamlarının işsizliği çözmek gibi bir dertleri olmadığına**, kendi kazançları peşinde olduklarına, ancak yine de **çözümde** devletle birlikte onlara da **görev düştüğüne inanıyor**. Bu görüş ancak kişinin kendini ne kadar refah içinde gördüğüne göre değişiyor.

**Zenginlere ve zenginliğe bakışta** toplumun geneli, diğer konularda olduğu net bir tavra sahip değil. Görüşülen kişilerin ancak yarısından biraz fazlası zenginlerin, zengin olmak için kanundışı birşeyler yaptığına veya anne-babasının da varlıklı başarılı olması gerektiğine inanıyor. Zenginle fakir arasındaki ayrım da zıt görüşler mevcut: mahkemelerin, polisin, karşılarındakinin zengin veya fakir olmasına göre farklı muamele yaptığına inananlar yüzde 57, zengin kıza fakir oğlan olmayacağına, yani halk arasındaki tabirle “davulun bile dengi dengine çaldığına” inananlar yüzde 47 oranında. Zenginlere ve zenginliğe bakış, cevapları sorunun **kime sorulduğuna göre en çok değişen soru grubu**. Eğitim seviyesi, algılanan gelir ve reel gelir arttıkça zenginliğe biraz daha olumlu bakılıyor, ancak yine de ibre olumsuz tarafta kalıyor.

Toplumun geneli **yoksullara yardım edilmesi gerektiği** görüşünde: Yüzde 82, yoksullukla sadece devletin değil, toplumun da mücadele etmesi gerektiğine, yüzde 71 ise bizden daha fakir ülkelere, halklara yardım edilmesi gerektiği görüşünde. Ancak ekonomik kriz olasılığına karşı güvende hissedenler, sadece yüzde 17 oranında. Hem reel gelirin hem de algılanan gelirin artması, görev bilincini arttırıyor. Dindarlık da kısmen etki ediyor. Varoşlarda yaşayanların “Yoksulla mücadelede bizlere de görev düşüyor” ifadesine herkesten daha az katılmaları, dikkat çeken bulgular arasında.

**Afet gibi durumlarda yardım** toplumun önem verdiği bir konu: Görüşülen kişilerin yüzde 62’si deprem, sel gibi doğal afetlerde yardıma katılıp para yardımı yaptığını, yüzde 28 ise düzenli olarak bağış yaptığını söylüyor. Yardım yapıp yapmamayı en çok kişinin kendini ne kadar dindar gördüğü, bunun yanısıra eğitim seviyesi, aylık hane geliri ve algılanan gelir ve refah seviyesi farketmiyor.

**İnsana değer verilen toplum, ekonomik kalkınma ve güçlü devlet:** Görüşülen kişilerden ülke için bu üçünden hangisini tercih ettikleri sorulduğunda ilk tercih yüzde 48,5’lik bir oranda insana değer verilen toplum. Ekonomik kalkınma yüzde 27,4, güçlü devlet ise yüzde 24,2 oranında tercih edildi. Bu soruda BDP ve CHP’lilerin, hayata tutunanların, daha eğitilmiş olanların ve Kürtlerin insani toplumu, MHP’lilerin, ekonomiye ulusalcı bakan kümenin ve kentlerde yaşayanların güçlü devleti, kenini düşük refah dilimlerinde görenlerin ekonomik kalkınmayı tercih etmeleri dikkat çekiyor.

**Ülke ekonomisinin en önemli sorununun** ne olduğu ipucu vermeden açık uçlu olarak sorulduğunda, görüşülen kişilerin **üçte biri işsizliğe işaret ediyor**. Dikkate değer diğer cevaplar yönetim sorunları ve geçim sıkıntısı olarak kümeleniyor. Dillendirilen diğer bazı sorunlar, adaletsizlik, sistem bozuklukları, dış faktörler, üretim eksikliği ve siyaset. Çözüm olarak **ekonomik kalkınma için gereken en önemli şey**, yine açık uçlu



sorulduğunda, en sık söylenen çözüm işsizlik sorununa paralel biçimde, **istihdam**. Bu cevabın ardından üretim artırma, sistemde düzeltmeler ve yönetim sıkça dile getirilmiş.

**Devlet, özel sektör ve girişimcilik arasındaki tercih**, kişilerin kızları ve oğulları üzerinden sorulduğunda, kızlar için yüzde 68, oğullar için yüzde 67 olmak üzere en çok devlet tercih ediliyor. İkinci tercih kendi işlerini kurmaları ve üçüncü tercih özel sektörde çalışmaları (kızlar için yüzde 7, oğullar için yüzde 8). Görüşülen kişilerin yüzde 7'si kızının çalışmamasını tercih ediyor. Cevapları en çok etkileyen unsurlar, eğitim seviyesi ve hayat tarzı.

Görüşülen kişiler için çalıştıkları/çalışacakları **iş konusunda geliri/maaşı dışında, en önem verdikleri konu, gelecek garantisi** (yüzde 58,7). Bunu yüzde 26,7 ile insani çalışma koşulları takip ediyor. Terfi imkanı, işin sahibinin kim olduğu ve eğlenceli bir ortam olup olmadığı daha az önemsenen konular. Bu soruda da eğitim seviyesinin ve hayat tarzının fark yarattığı görülüyor. Ayrıca, iş konusundaki beklentilerle ülke için tercihler arasındaki paralellikler çarpıcı: Ülke için insani toplum istemekle, insani çalışma koşulları istemek arasında; ekonomik kalkınma tercih etmekle işte terfi imkanı aramak arasında ilişki olduğu görülüyor.



## **Ekonomik İdeoloji: Değerlendirme**

Bu araştırmanın bulguları topluca değerlendirildiğine beş temel nokta dikkat çekiyor.

1. Sade vatandaşın ekonomiye bakışı ve pozisyon alışının doğrudan kendi geliri üzerinden geliştiği görülüyor. Ülkenin makro veya mikro ekonomik sorunları üzerine genel bir bilgi eksikliği olduğu gözleniyor. Ülkenin en eğitilmiş üstteki onda birlik bir dilimi dışındakilerin ekonomiye dair bilgileri de düşük, tercihleri de bir ekonomik ideoloji farklılığı göstermiyor. Dolayısıyla çok net olarak tanımlanabilir ekonomik ideolojiye göre farklı kümelenmeler veya ideolojik tutumlar görülüyor.
2. Devletin ekonomideki rolü ekonomik hayata her türlü müdahaleyi hoş görme veya arzulama üzerinden değil işsizlikle, yoksullukla ve gelir dağılımındaki eşitsizlikle mücadele gibi alanlar üzerinden tanımlanıyor. Devletten beklenenin özü itibariyle “ekonomik adalet” sağlamaya dönük bir rol ve politikalar demeti olduğu değerlendirilebilir.
3. Siyasi tercihler veya kimlikler bir ekonomik ideolojiden beslenerek gelişmiyor. Ya da doğrudan ve belirgin bir ekonomik ideoloji farklılığı ve bu farklılıklar üzerinden gelişen siyasi tutumlar gözlenmiyor.
4. Toplumun ekonomik kalkınma ile çevre ilişkisi içinde çevreden yana olduğu gözleniyor. Bu çevre yandaşlığının içgüdüsel mi yoksa bilinçli bir farkındalıktan mı beslendiğini gelecek ayın Barometre konusu olan “çevre bilinci ve farkındalığı” araştırmasından sonra daha net olarak tanımlayabileceğiz.
5. Yabancı sermayeye bakışta toplumun ağırlıklı olarak güvensiz bir bakış açısına sahip olduğu dikkat çekiyor. Aynı dozda değilse de toplum “zenginlere” de güvensiz bir bakışa sahip.



## **2. AYIN TEMASI: GÜNDELİK HAYATTA EKONOMİK İDEOLOJİ**

### **2.1. Neden ekonomik ideoloji?**

Gündelik hayatın içinde ekonomiyle ilgilenmek ağırlıklı olarak 1980'lerde başladı. Bugün hemen tüm gazetelerde, bazılarında 16 sayfayı bulan ekonomi sayfaları var. Bunun yanı sıra yine hemen tüm gazetelerde, bazılarında dörde beşe çıkan ekonomi köşe yazarları var.

Görsel ve yazılı medyada ekonomi tartışmaları oldukça fazla yer tutuyor. Devletçi ekonomiden bugünkü serbest pazar ekonomisine oldukça uzun bir yol geldik. Bu tartışmalarda bizler birçok ekonomik kavramı, sistem adını ve ekonomik ideolojiyi tartışıyoruz.

Artık partilerin seçim kampanyalarında bile ekonomi ve ekonomik vaatler belirleyici. Seçmen davranışlarında ve hatta Ak Parti'nin son dört seçimdir yükselmekte olan oy oranında ekonomik başarının belirleyici olduğu yaygın kabul gören bir yaklaşım.

KONDA Barometreleri içinde Mart 2010 tarihinde yapılan araştırmanın teması "ekonomik krizin sosyal etkileri" idi. Mart'10 Barometresi'nin ana bulgusunu şöyle özetlemek mümkün:

Toplumun yarıya yakını için hayat işinin olması veya olmamasına bağlı. Toplumun yarıdan fazlası ortalama hane geliri altında yaşıyor. Eğer işi yani geliri olan bir hane ise ekonomik krizin olması veya olmamasına bağlı olarak özel bir sıkıntı ifadesi yok. Yine benzer şekilde işi ve geliri yoksa da krizde olunsun veya olunmasın o hane için hayat sıkıntılı. Kısaca söylemek gerekirse hanelerin yarıdan biraz fazlası için hayat işin/gelirin olmasına veya olmamasına bağlı olarak var veya yok ya da sıfır veya bir. Bu nedenle de ekonomik krizin bireylere değen kısmı hayatın niteliğine dair detaylarda değil, işin/gelirin devam edip etmemesinde.

Eğitimin düşük olduğu bir toplum olduğumuz da bilindiğine göre medyada ve siyasette bu denli ağırlıklı yer tutan ekonomi ve tartışmalarının gündelik hayatın içinde, sade vatandaş nasıl etkilediği sorusu anlamlı bir soru olacaktır.

Sade vatandaşın ekonomi konusunda ne denli bilgi sahibi olduğu, geliri dışında ekonomiyle ilgi ve bilgisinin ne derinlikte olduğu gibi sorular bu ayın temasının konusuydu.

Gündelik hayat üzerinden kurgulanan ekonomiye dair sorular ile devletin ekonomideki rolü, kalkınma, çevre, istihdam, yoksulluk gibi konulara bakışlarda, gerçekten ekonomik ideolojiden beslenen ve iç tutarlılığı olan kümelenmeler olup olmadığı gibi sorulara bakmaya çalıştık. Siyasi tercihlerin ardında görülür, ölçülebilir bir ekonomik ideolojiden bahsedilip bahsedilemeyeceğini ölçmeye ve değerlendirmeye çalıştık.

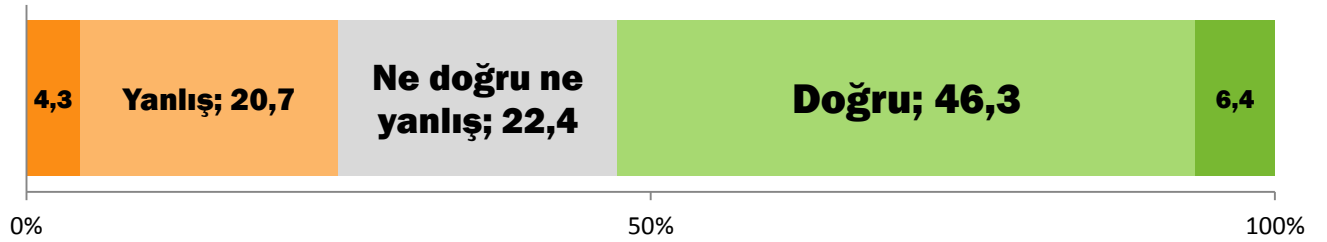


## 2.2. Alışverişte güven

Görüşülen kişilere, alışveriş yaparken, tüketici olarak kendilerini ne derece güvende hissettikleri, üç soru ile soruldu.

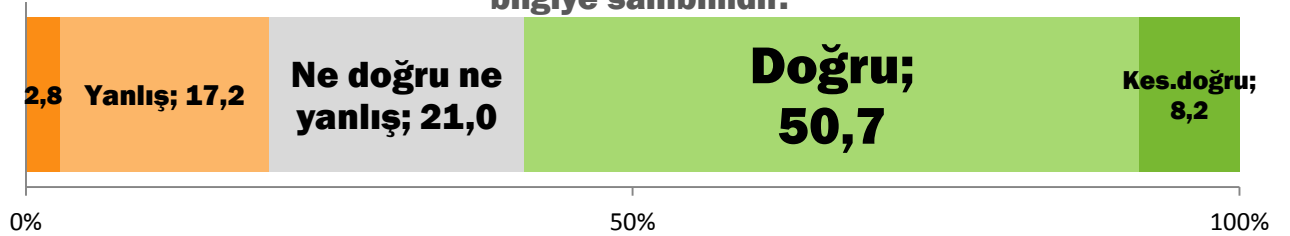
“Alışveriş yaparken satıcıya karşı kendimi güvende hissederim” cümlesine görüşülen kişilerin yüzde 53’ü “doğru” veya “kesinlikle doğru”, yüzde 25’i ise “yanlış” veya “kesinlikle yanlış” diyor.

### Alışveriş yaparken satıcıya karşı kendimi güvende hissederim.



“Alışveriş yaparken satılan ürün veya hizmet hakkında yeterli bilgiye sahibimdir” cümlesi için görüşülen kişiler yüzde 59 oranında katılıyor (“doğru” veya “kesinlikle doğru”), yüzde 21 oranında katılmıyor (“yanlış” veya “kesinlikle yanlış”).

### Alışveriş yaparken satın alınan ürün ve hizmet hakkında yeterli bilgiye sahibimdir.



“Alışveriş yaparken satıcıya karşı haklarımın kanunlarla korunduğunu bilirim” cümlesi ise görüşülen kişilerin yüzde 62’sinin katıldığı bir ifade. Yüzde 18 oranında bu ifadeye katılmayan bulunuyor.

### Alışveriş yaparken satıcıya karşı haklarımı kanunlarla korunduğunu bilirim.



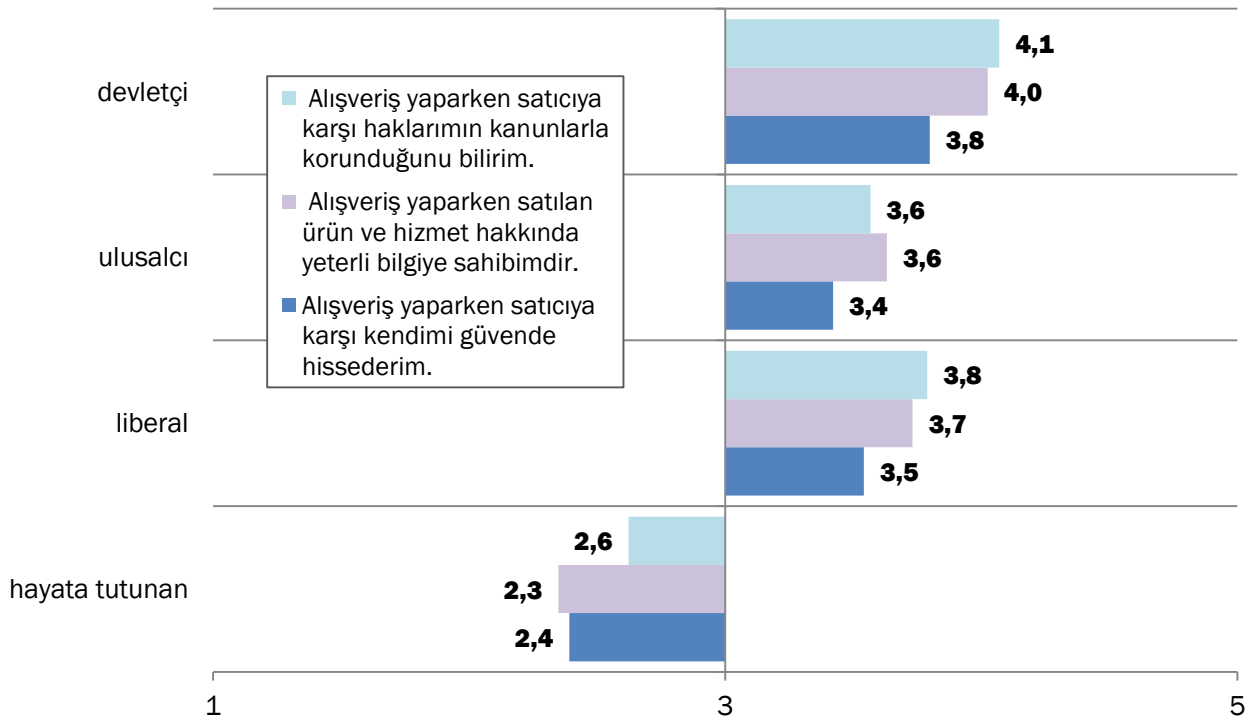
Bu soruların cevapları demografik özelliklerle beraber incelendiğinde, bazı özelliklerin cevap oranlarını etkilediği görülüyor:





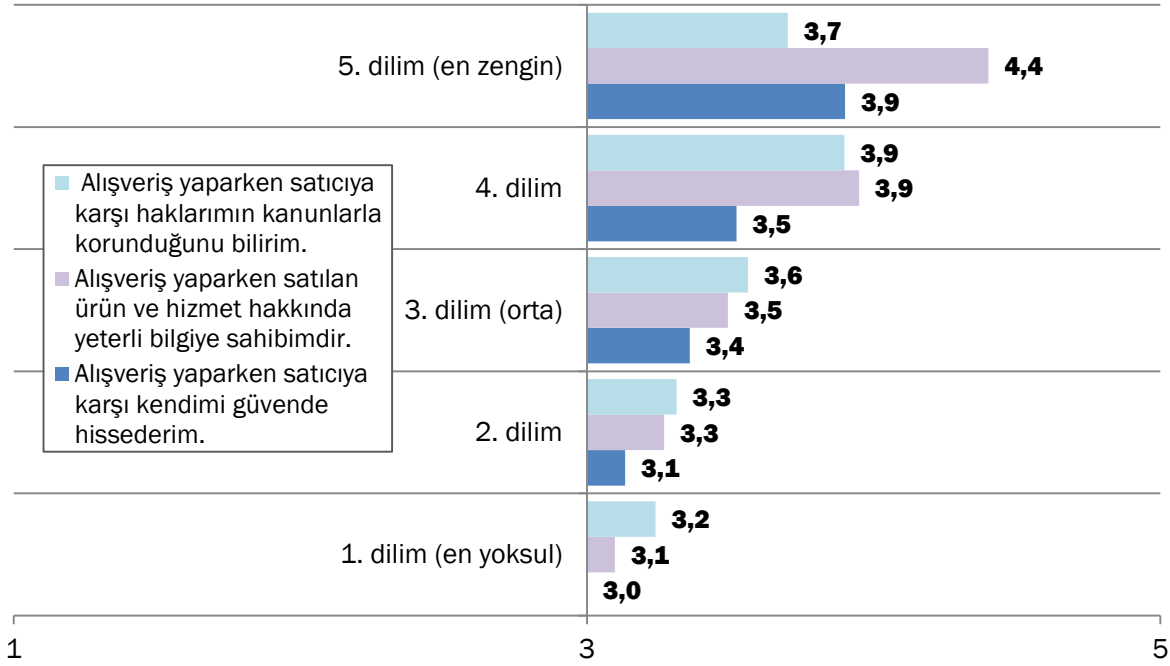
- **Kendini güvende hissetme durumu**, kişinin algısındaki gelir ve refah dilimi yükseldikçe artıyor. Kendilerini en fakir dilimde görenler güvenip güvenmemekte kararsız bir noktada (1-5 ölçeğinde 3 puanda) dururken, dilim yükseldikçe güven artıyor ve en zengin dilimde hissedenlerde 4 puana, “güveniyor” noktasına kadar yükseliyor. Kişinin kendisini ne kadar dindar gördüğü de kısmen etkili.
- Kişilerin kendilerini **ürün veya hizmetler hakkında bilgi sahibi görmeleri** yine en çok algılanan gelir ve refah düzeyiyle, eğitimleriyle ve aynı zamanda gelirleriyle ilişkili. En fakir dilimdekiler arasında kendini bilgi sahibi görme 3,2 puandayken, her dilimde artarak kendini en zengin dilimde görenler arasında 4,4 puana, neredeyse tam güvene yakın bir noktaya kadar çıkıyor. Eğitimde ise okuryazar olmayanlar 3,2 ile güvenmekte kararsız noktasındayken, bu puan üniversite mezunlarında 3,7’ye kadar çıkıyor.
- Kişinin **haklarının kanunlarla korunduğunu bilmek** ise demografik farklılıklara göre en çok fark gösteren durum olarak göze çarpıyor. En çok eğitim seviyesine göre farklılaşan bu soruda cevapların dağılımı, algılanan gelir ve refaha, aylık gelire, tercih edilen hayat tarzı kümesine, yaşa ve kısmen de yaşanan yerin tipine yani kır, kent veya metropol olmasına göre fark ediyor. En eğitimsizler, 3,1 puan seviyesinde, en eğitilmişler 3,9 seviyesinde duruyor. Gençler daha büyüklere, “Modernler” diğer kümelere, yüksek gelir beyan edenler düşük beyan edenlere ve kendini yüksek gelir dilimlerinde görenler daha düşük dilimlerde görenlere, metropoldekiler kent ve kırdakilere kıyasla kanunlarla korunduklarını bildikleri önermesine biraz daha fazla katılıyorlar.

### Ekonomik ideoloji kümesine göre alışverişte güven





## Algılanan refah dilimine göre alışverişte güven



Analize göre üçü de aynı faktörü ölçen bu soruların cevapları birleştirildiğinde ortaya çıkan ve “alışverişte güven” olarak adlandırabileceğimiz eksenin incelediğimizde, sonuçta bu güven duygusunu en çok kişilerin kendilerini hangi gelir ve refah diliminde gördüklerinin etkilediği anlaşılıyor. Eksende 1 puan güvensizliği, 5 puan güveni ifade ediyor. Daha müreffeh hissedenler daha güvende hissediyor: En fakir hissedenler kararsız düzeyindeyken (3,1), en zengin hissedenler güvenli (4,0) hisseder düzeyde. Daha sonraki bölümlerde ele alınacak faktörlerle bu faktör arasında ise kayda değer bir ilişkiden bahsetmek mümkün değil.

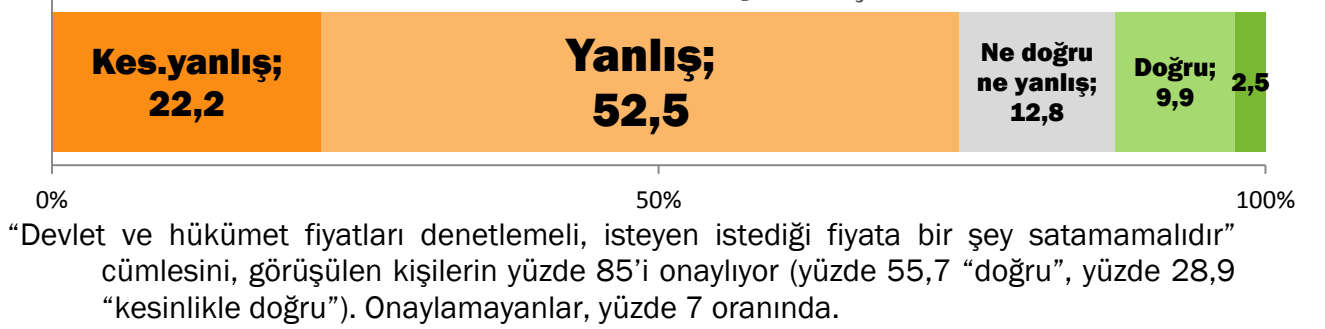
### 2.3. Devletin ekonomideki rolü

Devletin ülke ekonomisindeki rolüyle ilgili soruların üç soru, liberal ekonomi ve sosyal devlet konularını ele alıyor.

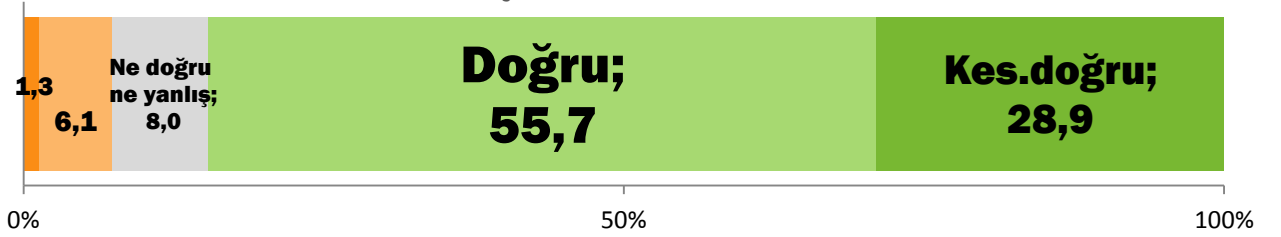
“Devlet ve hükümet ekonomiye karışmamalıdır” önermesine görüşülen kişilerin yüzde 12’si “doğru” veya “kesinlikle doğru” demek suretiyle katılırken, yüzde 75 karşı çıkıyor ve “yanlış” veya “kesinlikle yanlış” cevabı veriyor.



### Devlet ve hükümet ekonomiye karışmamalıdır.

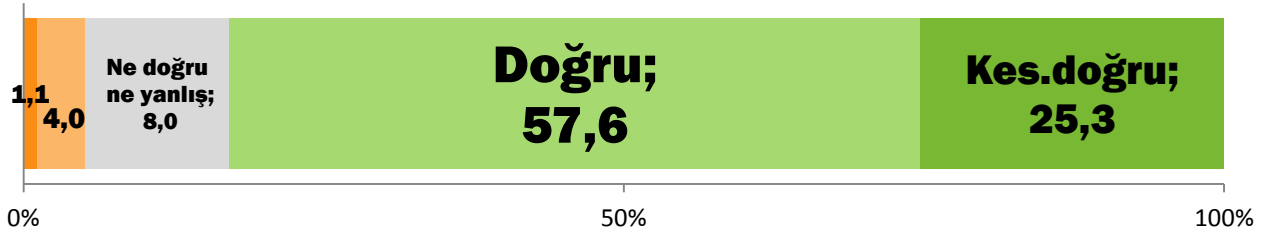


### Devlet ve hükümet fiyatları denetlemeli, isteyen istediği fiyata birşey satamamalıdır.



Üçüncü önerme ise “Yoksulların bakımı devletin/hükümetin ödevidir” şeklindeydi. Bu önerme, yüzde 83 oranında onay görüyor. Sadece yüzde 5, bu önermeyle hemfikir değil.

### Yoksullukların bakımı devletin/hükümetin ödevidir.



Kişilerin kendilerini içinde gördükleri gelir ve refah dilimi arttıkça, devletin ekonomiye ve fiyatlara karışmaması gerektiğini ve yoksullara bakmanın devletin ödevi olmadığını söylemeye daha meyilliler. Aradaki farklar büyük olmasa da bu üç sorunun en çok algılanan refahla ilişkisi olduğu görülüyor. Üç sorunun birlikte hesaplanmasıyla oluşturulan eksenlerdeki farkları da yine en çok algılanan refah açıklıyor.

Bunun yanısıra, “devletin ekonomideki rolü” eksenini ve üç soruyu etkileyen bazı demografik özellikler:

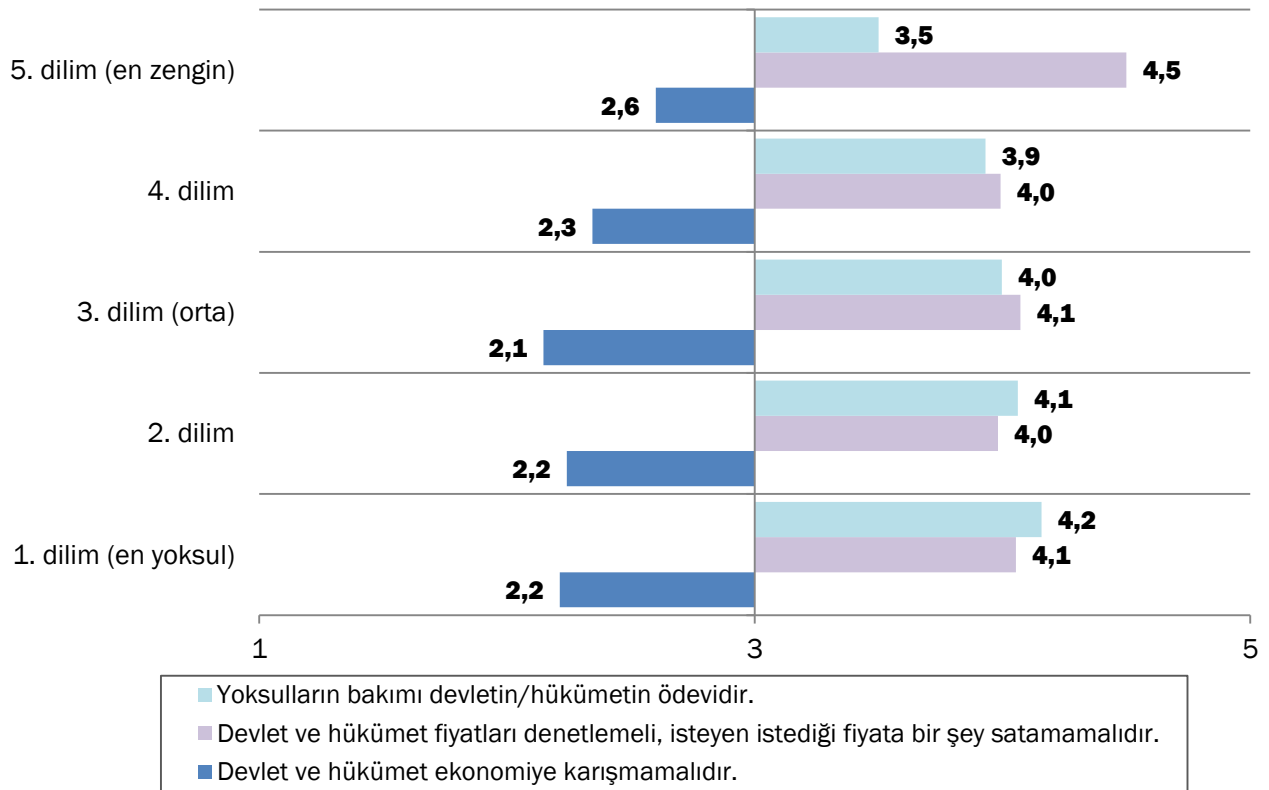
- Dindarlık arttıkça devletin fiyatları denetlemesi talebi artıyor.
- Metropollerde yaşayanlar, az bir farkla da olsa, devletin ve hükümetin ekonomiye karışmaması gerektiğine daha fazla inanıyor.



- Yoksullara bakımın devletin ödevi olduğunu en düşük gelir grubunda olanların, işsizler ve çalışamaz halde olanların biraz daha sıklıkla ifade etmiş olmaları dikkat çekiyor.

Genel olarak bakıldığında halkın, devletin ekonomide baskın bir rolü olması gerektiğine inandığı, yani en azından görüş olarak liberal ekonomiye inanmadığı ve bu inancın kendi refah düzeyi dışında herhangi birşeyden pek etkilenmediği ve ekonomiye dair sorulan diğer faktörlerle de herhangi bir ilişkisi olmadığı söylenebilir.

### Algılanan refaha göre devletin ekonomideki rolüne bakış



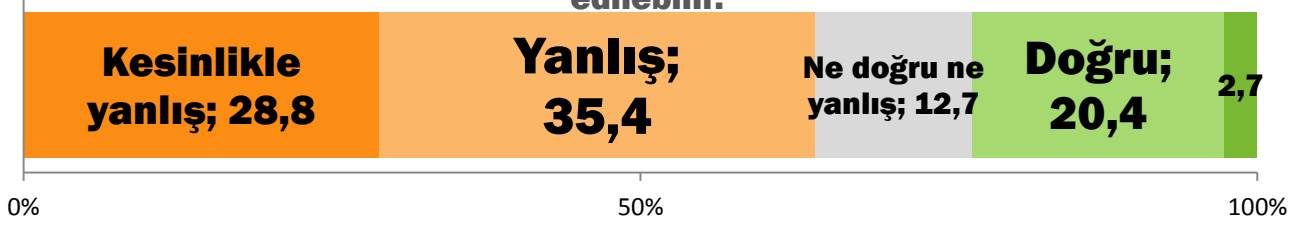
## 2.4. Ekonomik kalkınma ve çevre

Ekonomik kalkınmaya verilen önemi değerlendirebilmek amacıyla görüşülen kişilere, kalkınmanın çevreye olan etkisine nasıl baktıkları soruldu.

“Baraj veya yol yapmak için gerekiyorsa ormanların bir kısmı feda edilebilir.” Bu cümleye yüzde 64 oranında itiraz edildi (yüzde 35,4 “yanlış”, yüzde 28,8 “kesinlikle yanlış”). Cümleyi onaylayanlar ise yüzde 23 oranında.

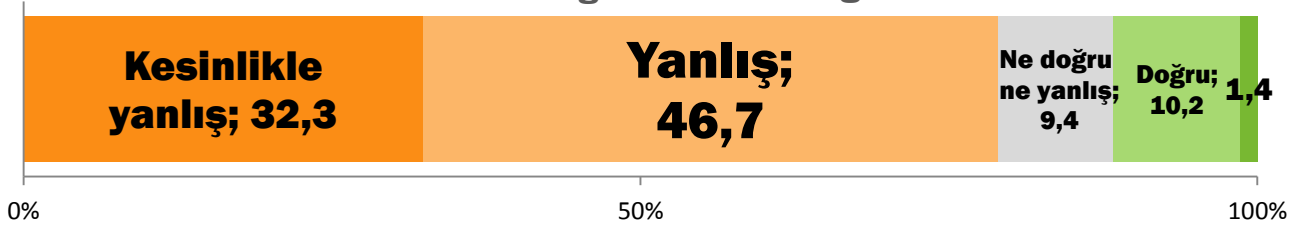


### Baraj ve yol yapmak için gerekiyorsa ormanların bir kısmı feda edilebilir.



“Ekonomik kalkınma için fabrika bacalarından çıkan dumana, hava kirliliğine katlanmak gerekir.” Bu cümle de benzer şekilde görüşülen kişilerin çoğunluğunun itiraz ettiği bir önerme içeriyordu: Yüzde 46,7 “yanlış,” yüzde 23,2 de “kesinlikle yanlış” demek suretiyle toplamla yüzde 79 oranında itiraz ettiler. Önermeye katılanlar ise, yüzde 12 oranında.

### Ekonomik kalkınma için fabrika bacalarından çıkan dumana, hava kirliliğine katlanmak gerekir.



Genel olarak, halkın çevre bilincinin yüksek olduğunu söylemek mümkün. Bu durum hem iki sorunun cevap dağılımlarından, hem de aynı faktörde yer alan ikisini birleştirilerek oluşturulan çevre bilinci ekseninden anlamak mümkün. Beş puanın yüksek, bir puanın düşük çevre bilincini ifade ettiği ve ülke ortalamasının 3,8 olduğu bu eksen, hangi demografik kırılıma veya görüşe göre incelenirse incelenir, çevre bilincinin, kalkınma için çevrenin feda edilmemesi gerektiğine olan inancının ortanın (3,0 puan) üstünde olduğu görülüyor.

Demografik kırılımlarda dikkat çeken bazı farklar:

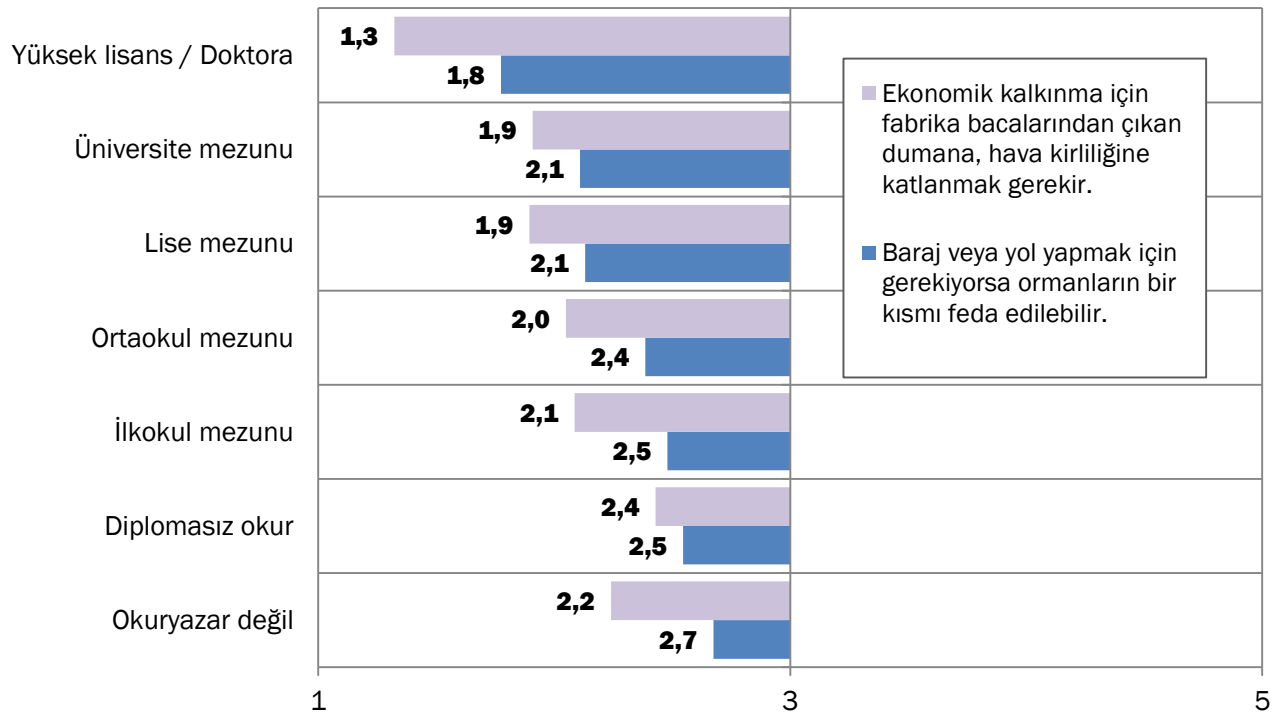
- Yaş düştükçe çevre bilinci artıyor, kalkınma için çevrenin feda edilmesine daha çok karşı çıkılıyor.
- Eğitim çevre bilincini çok net farketmiyor. Çevre-kalkınma ilişkisinde ortalaması 3,5 puan olan en eğitimsizlerle, ortalaması 4,5 puan olan en eğitilmişler arasında bir puan kadar fark var.
- Kendini “Modern” olarak tanımlayanlar çevre bilincine en fazla sahip kümeyken (4,1 puan), Dindar Muhafazakârlar yine ortanın üstünde, bilinçli tarafında olsa da en düşük küme (3,6 puan).
- Algılanan refah dilimi, başka faktörlerin aksine bu faktörde önemli fark yaratmıyor. Reel gelir de benzer şekilde farketmiyor.
- Örtünmeyenlerdeki çevre bilincinin örtünenlere nazaran bir nebze daha fazla olduğu görülüyor. Dindarlıkla çevre bilinci arasında bir ilişki görülüyor: Sofuların ortalaması 3,5 puanken, inançsızlarınki 4,2. Dinle ilişki zayıfladıkça, çevre bilinci biraz artıyor.



- Metropollerde yaşayanlar kır ve kentlerde yaşayanlara kıyasla, apartman ve lüks konutlarda yaşayanlar, varoşlarda ve geleneksel evlerde yaşayanlara kıyasla biraz daha fazla çevre bilincine sahip.

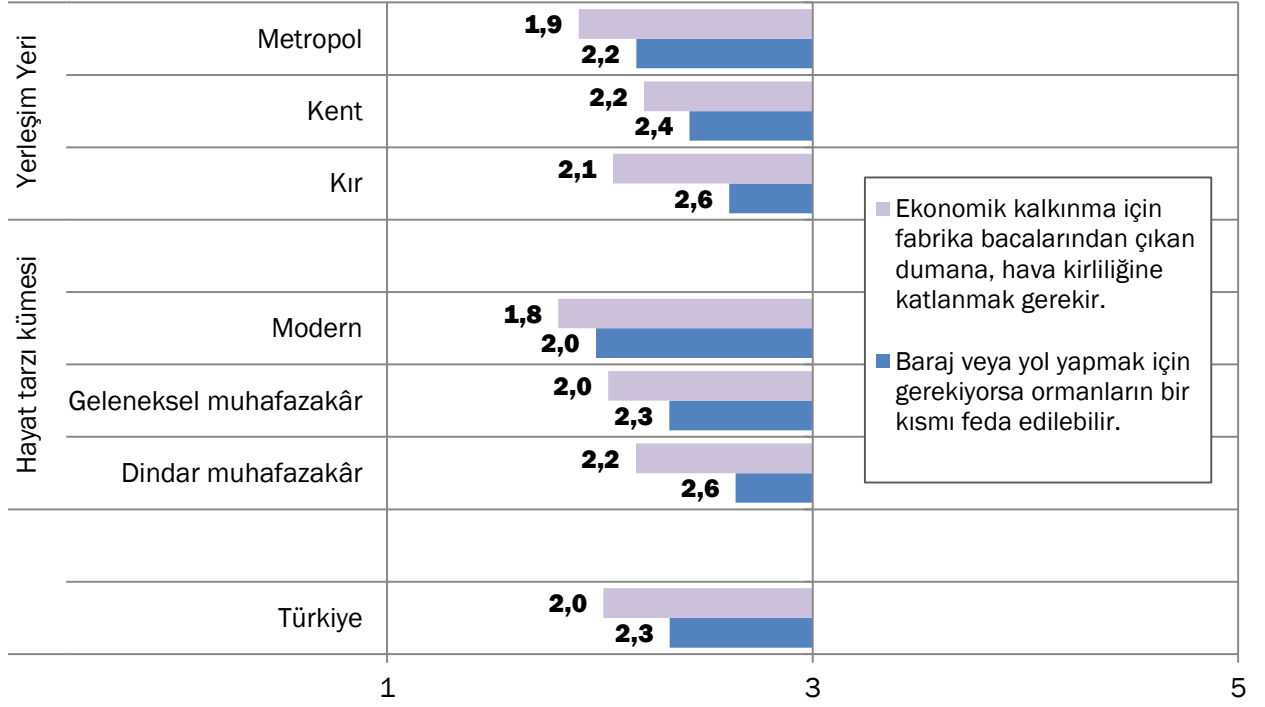
Bu faktör, diğer faktörlerle beraber incelendiğinde bazı ilişkiler dikkat çekiyor. Çevre bilincinin, yani kalkınmadan ziyade çevreye önem vermenin artışıyla, yoksullara yardım edilmesine destek de yabancı sermayeye olumlu bakış da azalıyor. Buna karşılık korelasyon biraz daha zayıf olmakla beraber, çevre bilincinin artmasıyla alışverişte güven hissi ve devletin ekonomide rol alması gerektiğine dair destek artıyor.

### Eğitim seviyesine göre ekonomik kalkınma ve çevre ilişkisine bakış



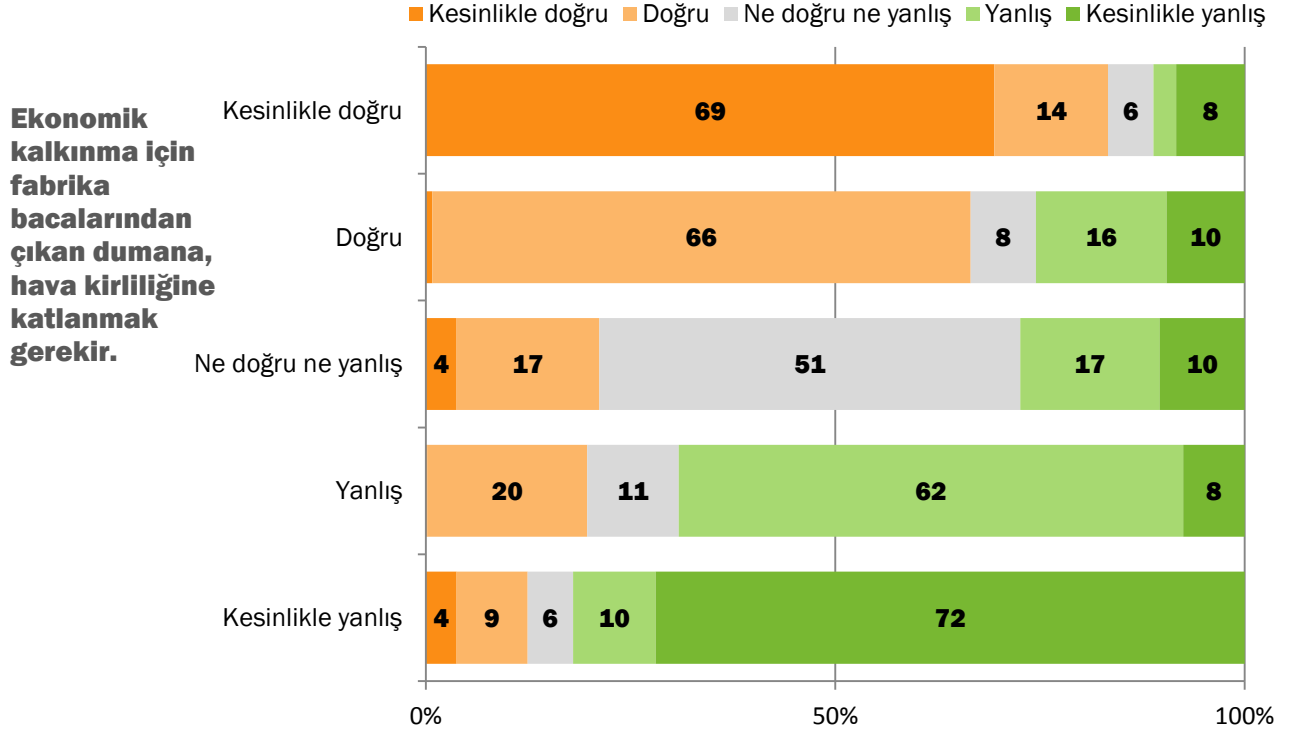


## Yerleşim yeri ve hayat tarzına göre ekonomik kalkınma ve çevre ilişkisine bakış





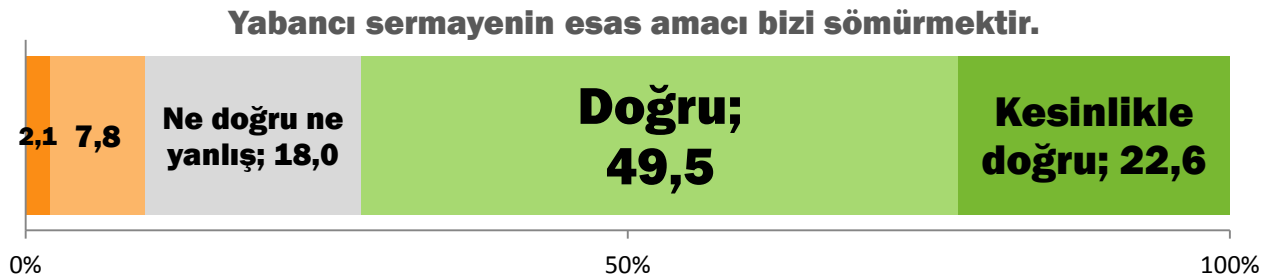
### Baraj veya yol yapmak için gerekiyorsa ormanların bir kısmı feda edilebilir.



## 2.5. Yabancı sermaye

Halkın ekonomik ideolojisini şekillendiren etkenlerden biri olarak, ülke ekonomisinin dışa açık olup olmaması gerektiğine dair görüşler, yabancı sermaye ve yabancı mal üzerinden soruldu.

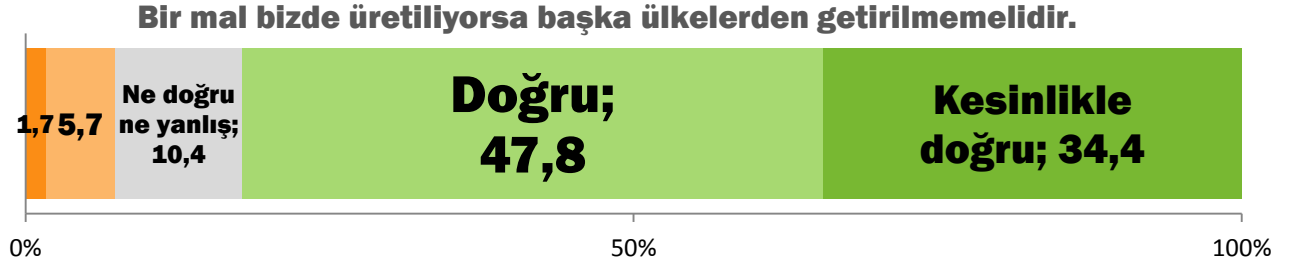
“Yabancı sermayenin esas amacı bizi sömürmektir” şeklinde okunan cümleye görüşülen kişilerin yüzde 72’si katıldığını belirtti (yüzde 49,5 “doğru”, yüzde 22,6 “kesinlikle doğru”). İtiraz edenlerin oranı ise, yüzde 10.







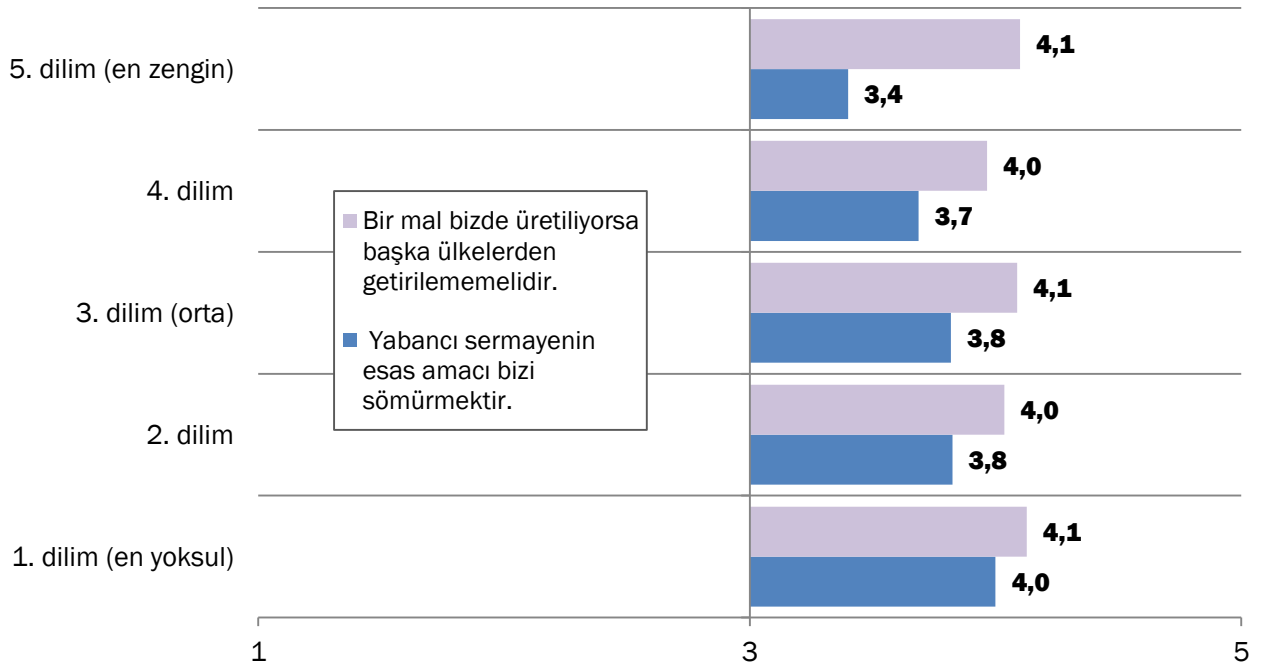
“Bir mal bizde üretiliyorsa başka ülkelerden getirilememelidir.” Bu cümle de çoğunluğun katıldığı bir cümle oldu: Yüzde 47,8 “doğru” ve yüzde 34,4 “kesinlikle doğru” cevabı ile toplamda yüzde 82 bu cümleye katılıyor. Katılmayanlar sadece yüzde 7 oranında.



Yerli üretimi olan malın başka ülkelerden getirilmesine, hangi demografik kategoriden olursa olsun herkes katılır ve fark yaratan etken bulunmazken, yabancı sermayeye bakışla ilişkisi olan birkaç demografik kırılım olduğu görülüyor:

- Kendini daha fakir görenler, daha refah içinde görenlere kıyasla yabancı sermayenin sömürdüğü fikrine daha çok katılıyor.
- Dindarlık azaldıkça, yabancı sermayenin sömürdüğü fikrine katılan artıyor.

#### Algılanan refah seviyesine göre yabancı sermayeye bakış

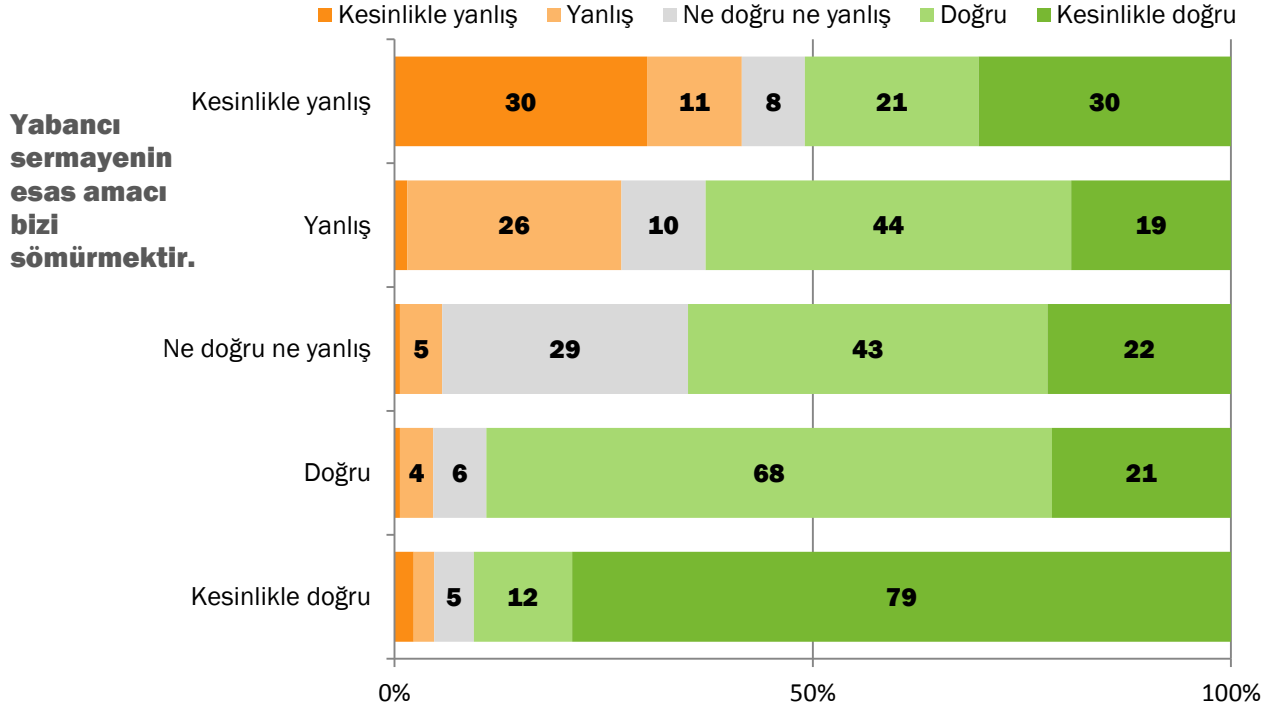


Yabancı sermaye eksenini, diğer faktörlerden yaratılan eksenlerle beraber incelendiğinde, en çok devletin ekonomideki rolüne dair faktörle ilişkili olduğu görülüyor. Yabancı sermayeye karşı bakış olumluya döndükçe devletin ekonomide rol almasına daha soğuk bakılıyor. Ekonomik sistemin liberal olması ile küresel olması arasındaki yakın ilişki düşünüldüğünde, bu beklenebilir bir durum. Bunun yanı sıra, yabancı sermayeye



olumlu bakmayla, zenginliğe olumlu bakma arasında da doğrudan ilişki olduğu görülüyor.

### Bir mal bizde üretiliyorsa başka ülkelerden getirilmemelidir.

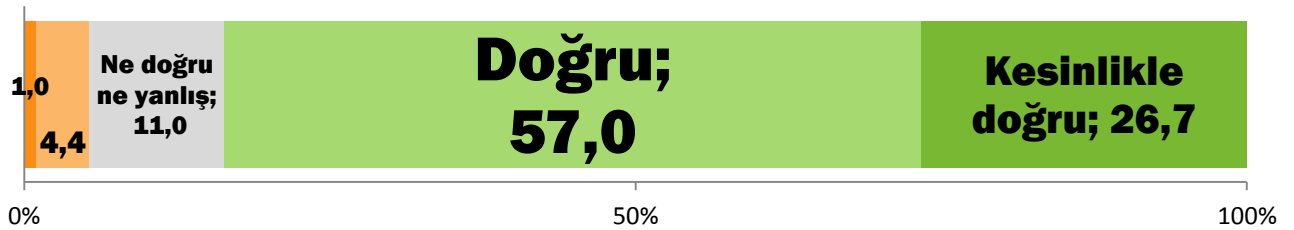


## 2.6. İşadamları ve istihdam

Ekonomide devletin yanısıra işadamlarının da rolünün incelendiği bu araştırmada, işadamları ve işsizliğe dair iki soru soruldu.

“İş adamlarının işsizliği çözme derdi yok, kendi kazançlarına bakıyorlar.” Bu cümleye görüşülen kişilerin çok büyük bir çoğunluğu, yüzde 84’ü katılıyor (yüzde 57 “doğru”, yüzde 26,7 “kesinlikle doğru”). Katılmayan oranı ise yüzde 5 ile oldukça düşük.

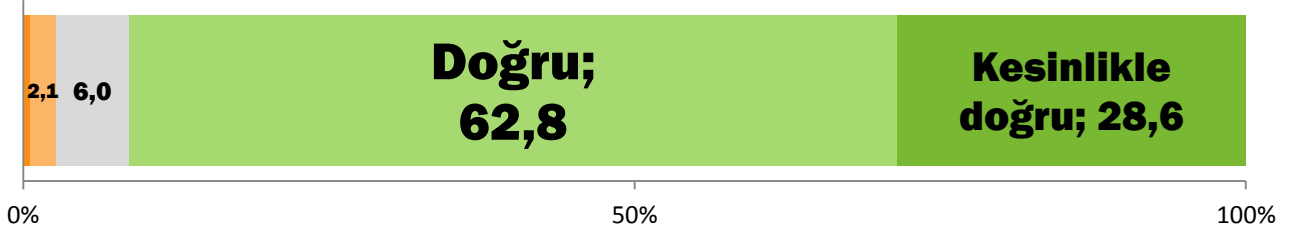
### İşadamlarının işsizliği çözme derdi yok, kendi kazançlarına bakıyorlar.





İşadamları ve işsizlik arasındaki ilişkiyi ele alan diğer bir cümleye yine büyük çoğunluk katılıyor: Görüşülen kişilerin yüzde 91'i "İşsizlikle mücadele yalnızca devletin işi değil, işadamlarına da görev düşüyor" ifadesiyle hemfikir.

### İşsizlikle mücadele yalnızca devletin işi değil, işadamlarına da görev düşüyor.



Cevaplar demografik özelliklere göre incelendiğinde, farkların çok küçük olduğu görülüyor. En yüksek geliri grubu, işadamlarının kendi kazançlarına baktığı fikrine biraz daha az katılıyor. İşsizlikle mücadelenin işadamlarının da görevi olduğu fikri ise, eğitim seviyesinin artmasıyla daha çok onaylanıyor, ancak yine fark oldukça düşük.

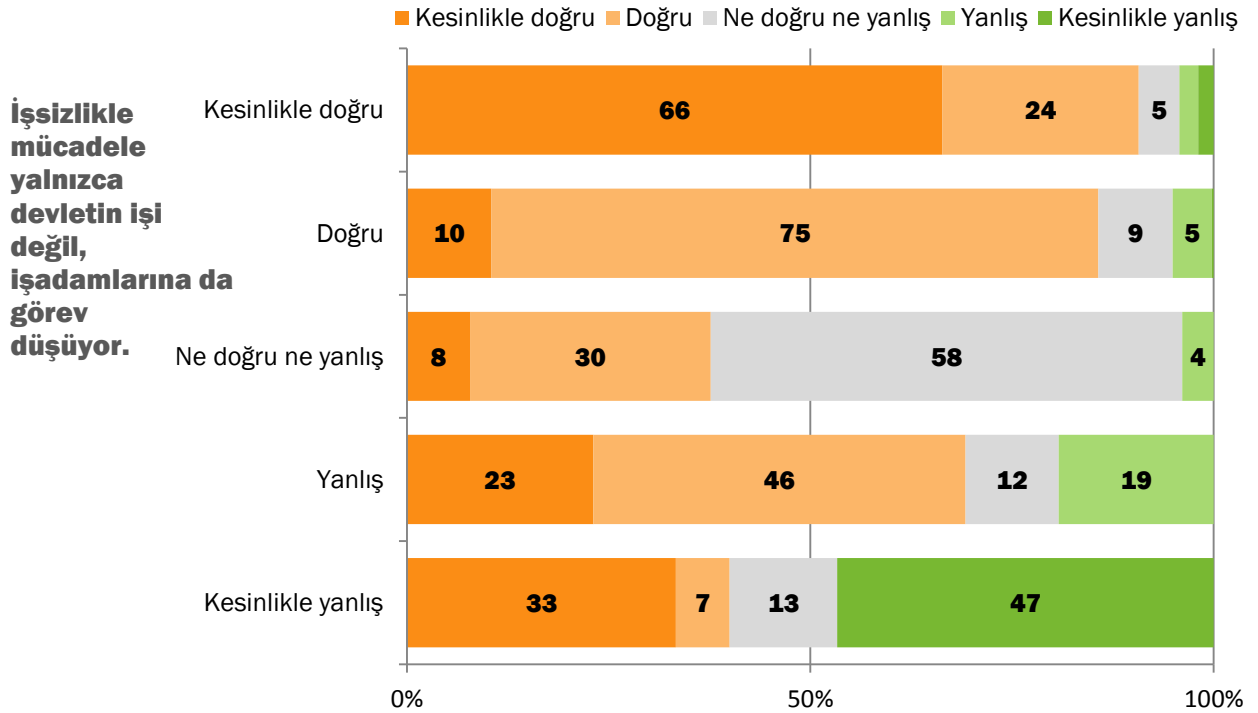
İki soruyu birden hesaplayarak tek bir eksen oluşturulduğunda, algılanan gelir ve refahtaki ve reel gelirdeki artışların işadamlarına olumlu bakışı çok az arttırdığı ve kayda değer tek ilişkinin bu olduğu görülüyor.

Bu eksenle işadamlarının konumunu değerlendirmek ilginç bulgular ortaya koyabilirdi ancak kendi işini "tüccar / sanayici / işadamı" olarak tanımlayanlar, binde 6 gibi çok düşük bir oranda ve analize el vermiyor.

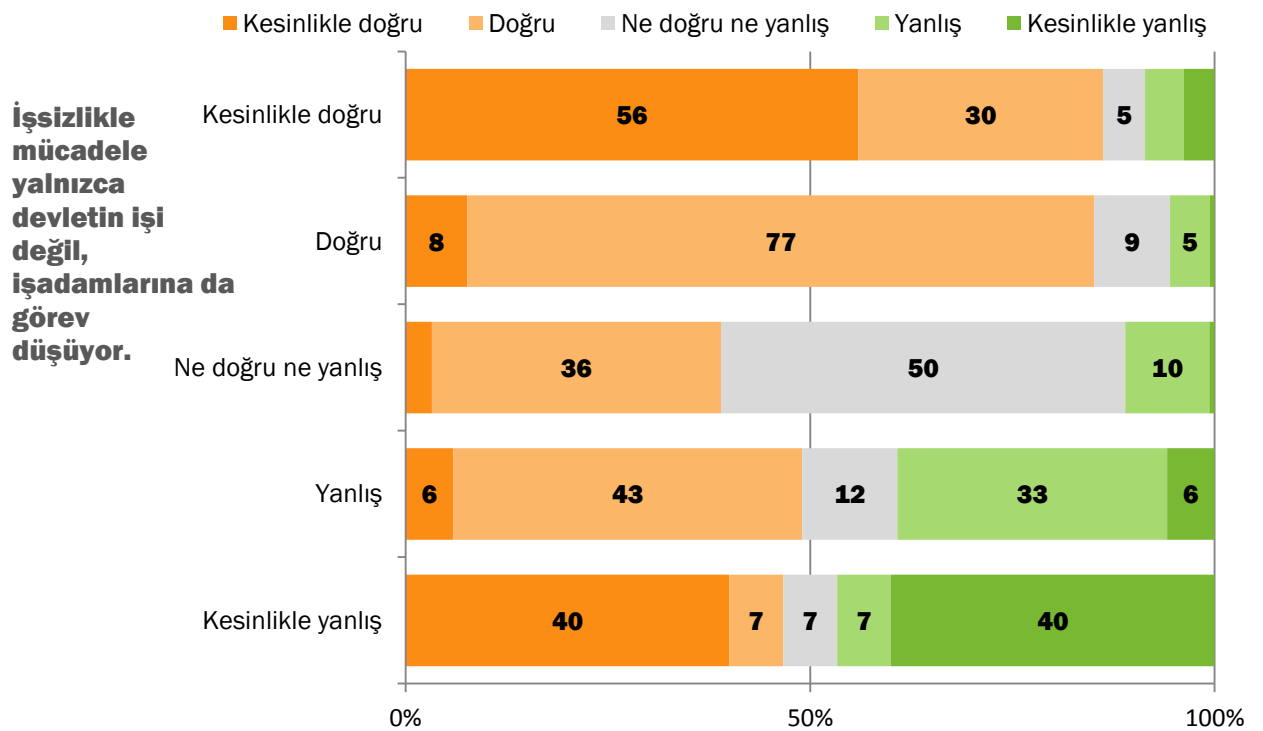
Özetle tüm toplum, işadamlarının işsizlikle ilgili derdi olmadığı, ancak çözümde rolleri olması gerektiği konusunda hemfikir.



### İşadamlarının işsizliği çözme derdi yok, kendi kazançlarına bakıyorlar.



### Yoksullukla mücadele etmesi gereken sadece devlet değildir, bizlere de görev düşüyor.



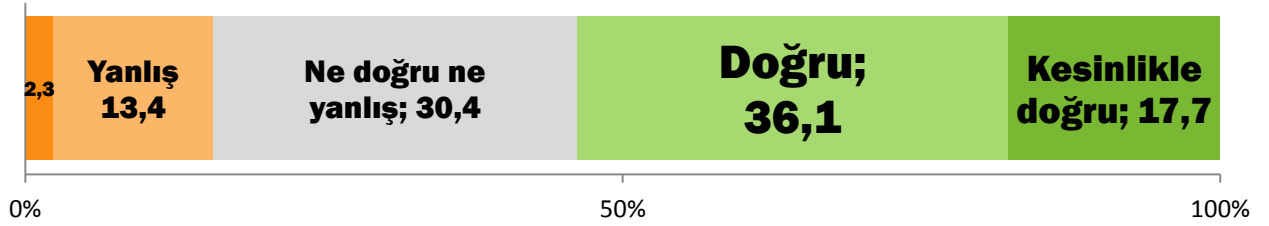


## 2.7. Zengine ve zenginliğe bakış

Araştırmada zenginliğe ve zenginelere bakışa dair dört soru soruldu.

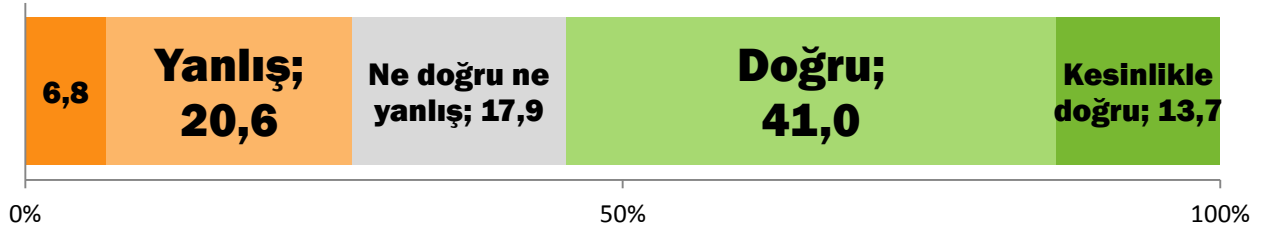
“Zenginler mutlaka kanun dışı bir şey yapıyorlar ki, zengin oluyorlar.” Bu ifadeye görüşülen kişilerin yarısından biraz fazlası katılıyor (yüzde 36,1 “doğru” ve yüzde 1,7 ile toplam yüzde 54). “Ne doğru ne yanlış” cevabı veren yüzde 30’luk bir oran, bu konuda kararsız. Katılmayanlar ise yüzde 16 oranında.

### Zenginler mutlaka kanun dışı bir şey yapıyorlar ki zengin oluyorlar.



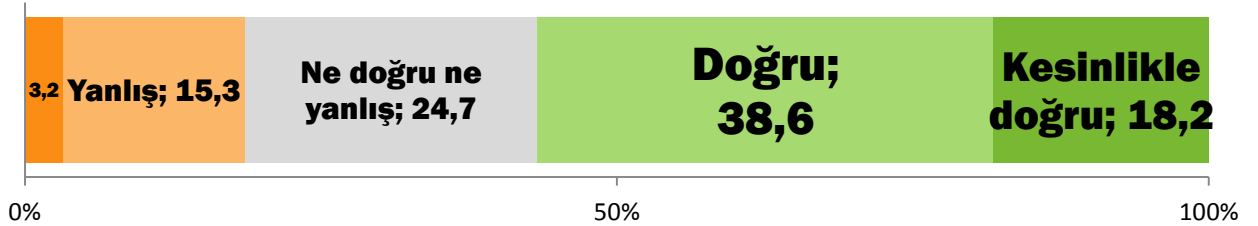
Görüşülen kişilerin yarısının biraz fazlasının katıldığı diğer bir ifade “Hayatta zengin olmak için annen-baban da varlıklı-başarılı olacak.” Yüzde 55’in katıldığı bu ifadeye, yüzde 27 katılmıyor.

### Hayatta zengin olmak için annen baban da varlıklı-başarılı olacak.



“Mahkemeler, polisler zengin veya fakir olmanıza göre farklı muamele yapıyorlar.” Yüzde 57 bu cümleye katılırken, yüzde 19 katılmadığını belirtmiş. Dörtte bir oranında da kararsız kalan bulunuyor.

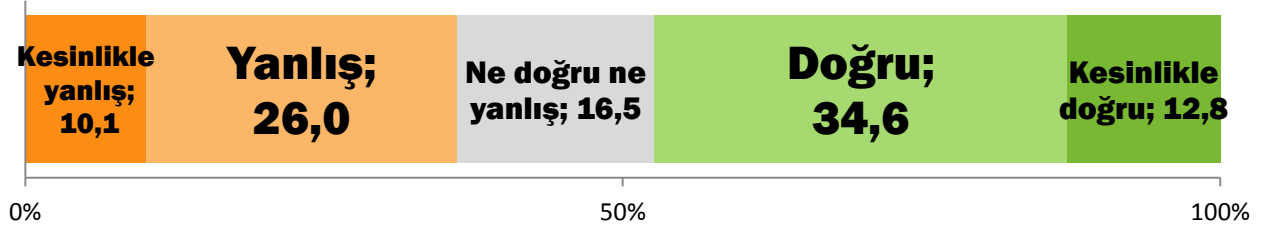
### Mahkemeler, polisler zengin veya fakir olmanıza göre farklı muamele yapıyorlar.





“Zengin kıza fakir oğlan, fakir kıza zengin oğlan olmaz. Davul bile dengi dengine çalar.” Görüşülen kişilerin bu konuda ikiye ayrıldığını söylemek mümkün. Yüzde 47 onaylarken, yüzde 36 itiraz ediyor.

### Zengin kıza fakir oğlan olmaz. Davul bile dengi dengine çalar.



Zengine bakışa dair sorular, cevap dağılımları sorunun kime sorulduğuna göre en çok değişen soru grubu olarak göze çarpıyor. Diğer bir deyişle, farklı demografik özelliklere sahip grupların cevapları, birbirinden oldukça farklılık gösterebiliyor. Ekonomik ideoloji sorularında, demografik kırılımlarda farklılıklar olsa dahi genelde aynı yönde yani ya hep ortanın altında ya da ortanın üstündeyken, bu soru grubunda biri ortanın altında, biri ortanın üstünde olan demografik gruplar görülebiliyor.

Dört soru için dikkat çeken bazı farklılıklar:

- Zenginlerin kanun dışı bir şey yaparak veya anne-babaları sayesinde zengin oldukları düşüncesi daha eğitimsiz grupta yani lise altı eğitimlilerde pek değişmiyor ama eğitim seviyesi lise ve üstüne çıkmaya başladıkça bu düşüncüyü onaylayanlar azalıyor, kararsız noktasına kadar yaklaşıyor.
- Zengin olmakla ilgili aynı iki soruya bakış gelir seviyesiyle de değişiyor ve gelir arttıkça katılım azalıyor. “Zengin olmak için annen-baban da varlıklı-başarılı olacak” cümlesi genel olarak onay görülürken, aylık 3000 lira veya üstünde geliri olanlarda ortalama 3,0 puanın, yani kararsız noktasının altına, yanlışa dönüyor.
- Yine, zenginlerin kanun dışı bir şey yaparak zengin olmaları fikrine verilen onay, yaşın artmasıyla, algılanan gelir ve refahın düşmesiyle ve kırsal kesimde biraz artıyor.
- “Mahkemeler, polisler zengin veya fakir olmanıza göre farklı muamele yapıyorlar” cümlesi eğitim seviyesi ve algılanan gelir ve refah arttıkça biraz daha fazla onaylanırken, dindarlık arttıkça biraz daha az onaylanıyor.
- “Davul bile dengi dengine çalar” fikri daha eğitimsizlerde, geliri daha düşüklerde, yaşça daha büyüklerde, dindar muhafazakârlarda, daha dindar hissedenerde ve kırsalda biraz daha fazla onay görüyor. Lise ve üstü eğitimliler ve 18-28 yaş grubunda ibre “yanlış” tarafında.

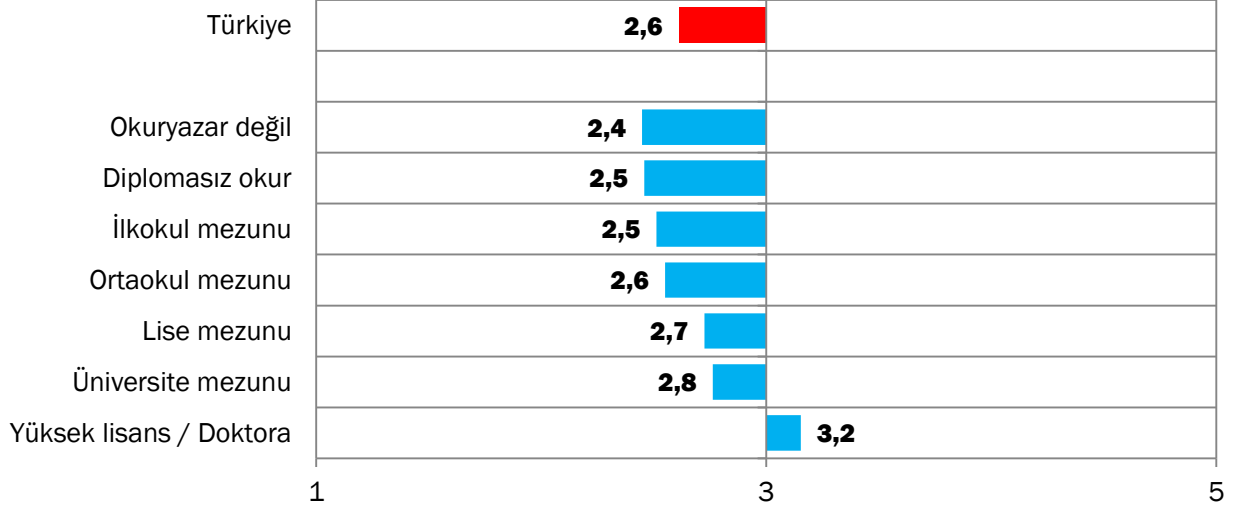
Dört soru bir arada hesaplanarak 5 puanın zengine karşı olumlu bakışı, 1 puanın da olumsuz bakışı ifade ettiği bir “zengine bakış” eksenini oluşturulduğunda, birkaç nokta dikkat çekiyor:

- Öncelikle, aşağıdaki grafikte de görüldüğü gibi, eğitim seviyesindeki artışın zengine olumlu bakmakla paralellik içinde olduğu daha netleşiyor.
- Memurların, serbest meslek sahiplerinin, tüccarların, diğer bir deyişle daha “başarılı” ve merkeze yakın olarak nitelendirilebilecek olanların ve öğrencilerin zengine biraz daha olumlu baktıkları anlaşılıyor.



- Algılanan gelir ve refah dilimi arttıkça zengine bakışın biraz daha olumlu olduğu söylenebilir ancak tüm algılanan dilimlerde bakış yine de olumsuz tarafta. Hane geliri için de aynı durum söz konusu.

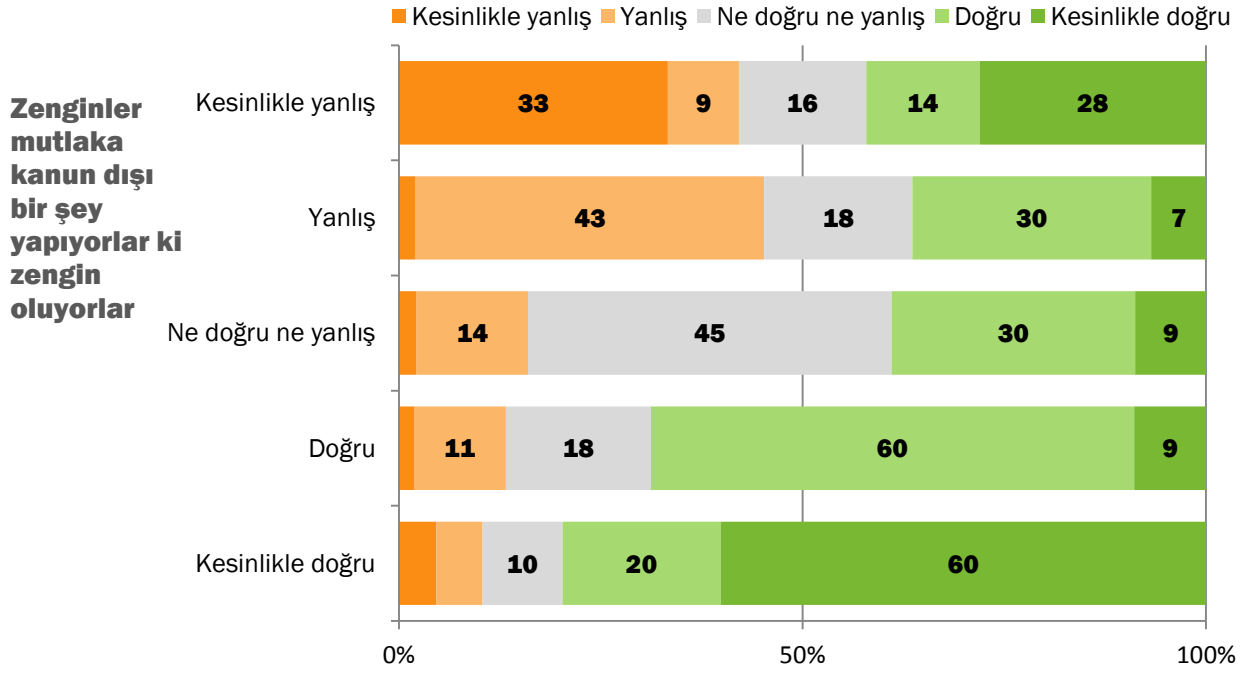
### Eğitime göre zengine bakış eksenini



Faktörler arasında ilişki incelendiğinde zengine bakışın, yabancı sermayeye bakışla ve devletin ekonomideki rolüne bakışla ilişkili olduğu görülüyor. Zenginlere olumlu bakış arttıkça yabancı sermayeye bakışın da daha olumlu olduğu, buna karşılık devletin ekonomideki rolüne olan talebin gittikçe azaldığı görülüyor.



### Mahkemeler, polisler zengin ve fakir olmanıza göre farklı muamele yapıyorlar.

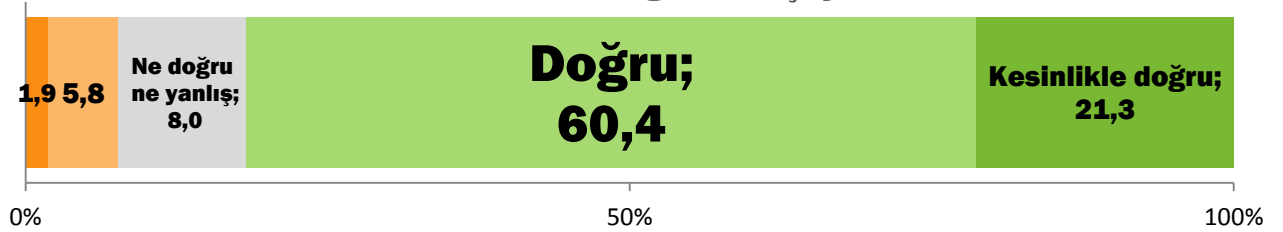


## 2.8. Yoksullukla mücadele

Araştırmada zengine bakışa benzer şekilde, görüşülen kişilere yoksullukla ilgili bazı önermeler okundu ve ne derece doğru buldukları soruldu.

“Yoksullukla mücadele etmesi gereken sadece devlet değildir, bizlere de görev düşüyor” önermesi yüzde 82 oranında onay görüyor (yüzde 60,4 “doğru”, yüzde 21,3 “kesinlikle doğru”). Onaylamayan ise yüzde 8 oranında.

### Yoksullukla mücadele etmesi gereken sadece devlet değildir, bizlere de görev düşüyor.

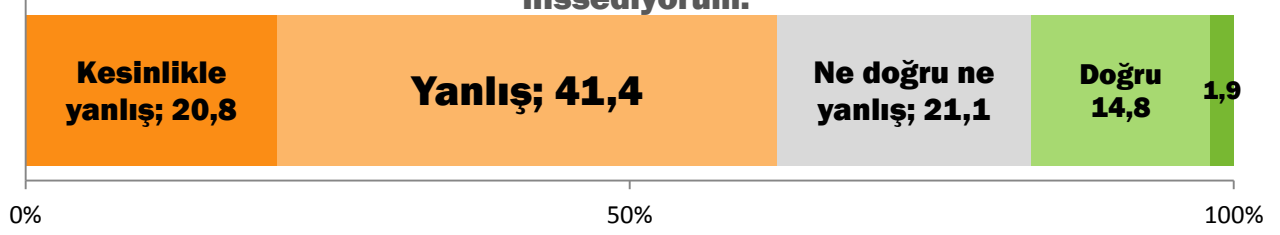


Buna karşılık “Herhangi bir ekonomik krize karşı kendimi güvende hissediyorum” görüşülen kişilerin genelde hemfikir olmadıkları bir önerme olmuş: Yüzde 41,4 “yanlış” ve yüzde 20,8 “kesinlikle yanlış” oranıyla toplamda yüzde 62 katılmazken, yüzde 17 oranında katılan bulunuyor. Beşte bir ise kararsız kalmış.



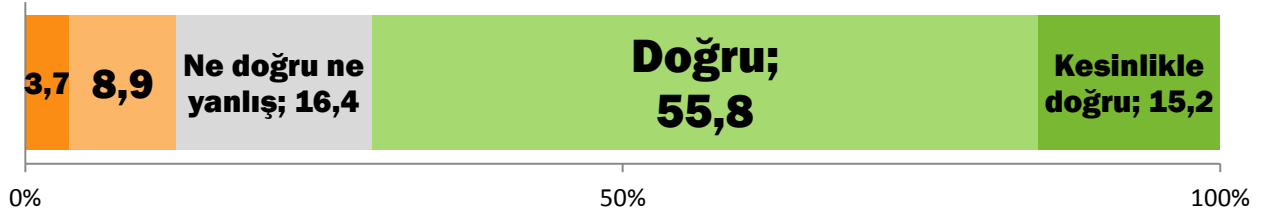


### Herhangi bir ekonomik krize karşı kendimi güvende hissediyorum.



“Bizden fakir ülkelere, halklara yardım etmeliyiz” cümlesi okunduğunda görüşülen kişilerin yüzde 71’i bu ifadeye katıldığını yüzde 13 ise katılmadığını belirtmiş.

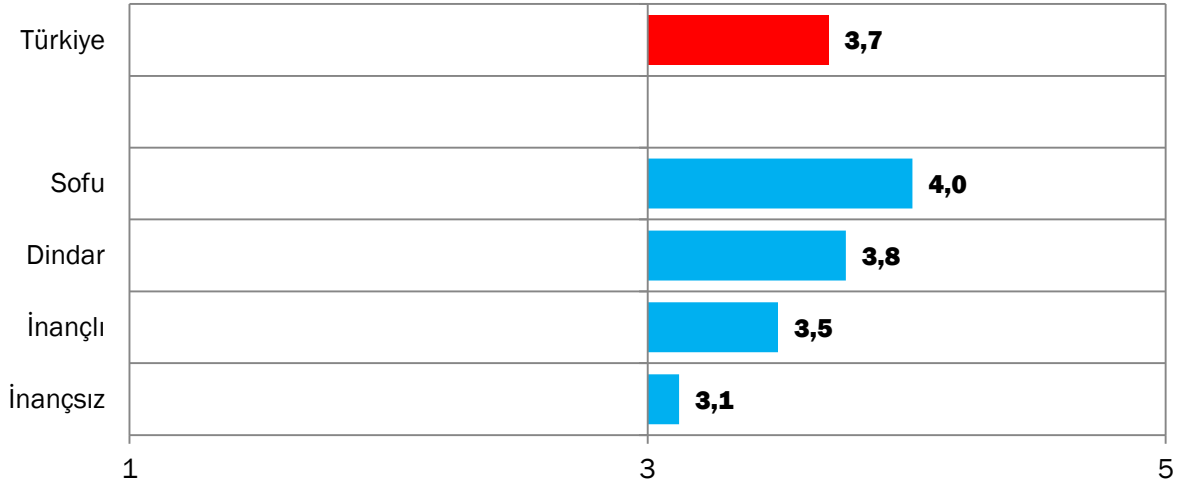
### Bizden fakir ülkelere, halklara yardım etmeliyiz.



- Gerek reel gelir, gerekse de algılanan **gelir arttıkça yoksullukla mücadelede bizlere de görev düştüğü** fikri daha çok kabul görüyor.
- **Varoşlarda yaşayanların** yoksullukla mücadelede kendilerine görev düştüğünü başka bölgelerde yaşayanlara göre çok daha az kabul ediyorlar. Hangi demografik özellik üzerinden bakılırsa bakılsın, herkes bu fikri (3,8 – 4,1 puan aralığında) onaylarken varoşlarda yaşayanların onayının daha düşük (3,4 puan) olması, en çarpıcı bulgular arasında yer alıyor.
- **Ekonomik kriz olasılığına karşı** 44 yaş üstündekiler, memur ve özel sektör çalışanları, kendini “dindar muhafazakâr olarak tanımlayanlar, daha dindar olanlar ve kendi gelirini üst dilimlerde görenler biraz daha fazla güvende hissediyor.
- “Bizden fakir ülkelere, halklara **yardım etmeliyiz**” fikri aşağıdaki grafikte görüldüğü gibi en çok **dindarlık arttıkça**, kısmen de eğitim seviyesi düştükçe, gelir seviyesi düştükçe artıyor.



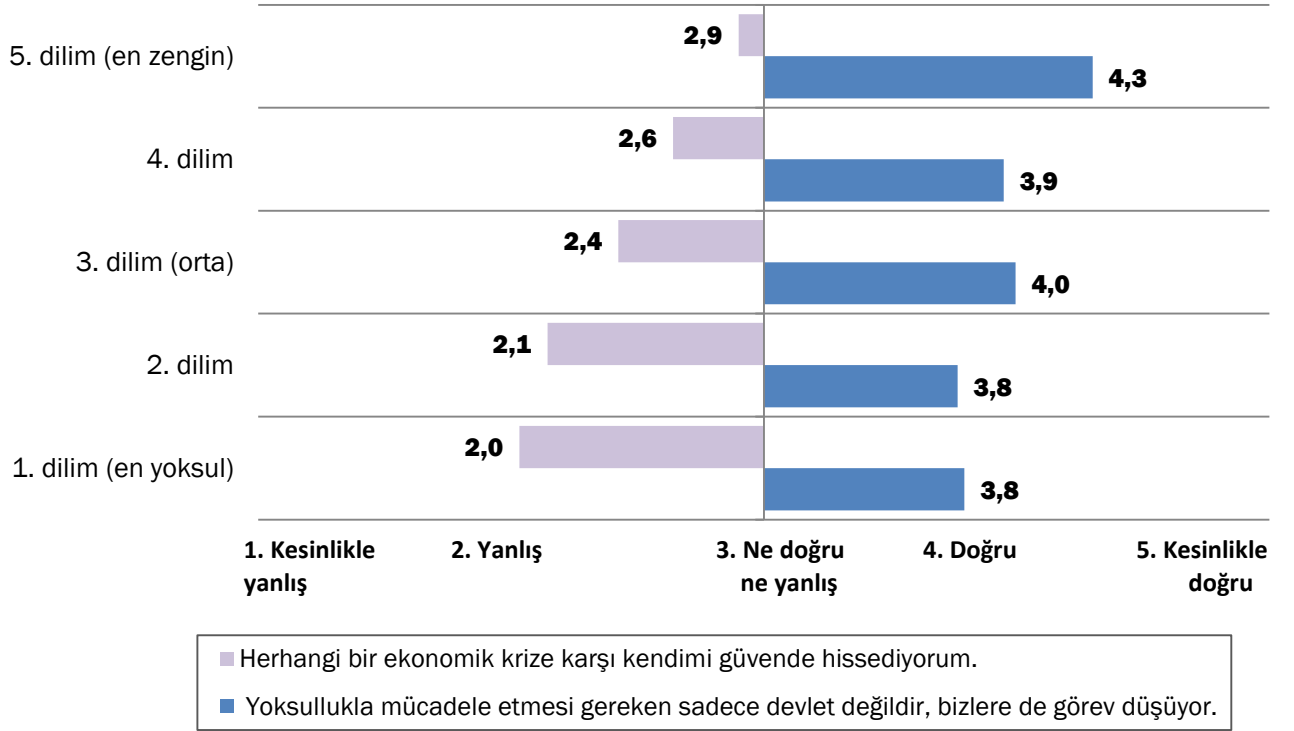
## Bizden fakir ülkelere, halklara yardım etmeliyiz.



Üç soruyu birleştirilerek hesaplanan “yoksullukla mücadele” ekseninde 5 puan yoksulluklara yardımı ve yoksulluğa karşı güvende hissetmeyi ifade ediyor. Türkiye ortalamasının 3,3 puanda yani ortalamanın üstünde olduğu bu ekseninde, algılanan gelir ve refah arttıkça, puan da artıyor. Hane gelirinde de kademe kademe fark olsa da en zenginle en fakir arasındaki fark, algılanan gelirden daha az. Kendini Dindar Muhafazakâr olarak tanımlayanlar biraz daha fazla, Modern olarak tanımlayanlar ise biraz daha az yardım taraftarı denebilir. Algılanan dindarlıkta ise bu fark biraz daha net ortaya konuyor.



## Algılanan refaha göre ekonomik kriz ve yoksullukla mücadeleye bakış

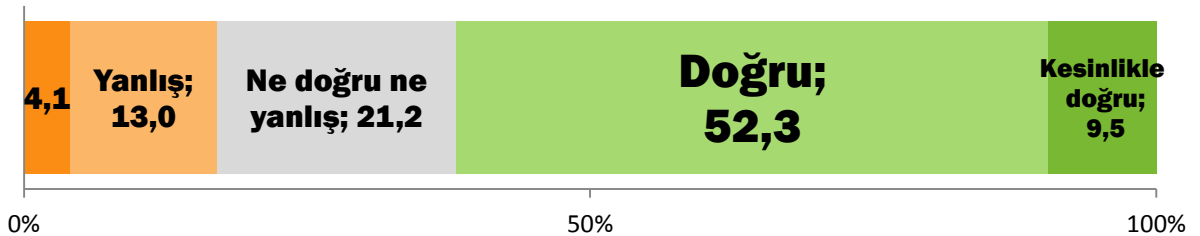


## 2.9. Ekonomik dayanışma

Görüşülen kişilere yardımseverlik ve dayanışma ile ilgili iki soru soruldu.

“Deprem, sel gibi doğal afetlerde mutlaka yardımlara katılırım, para yardımı yaparım.” cümlesi için görüşülen kişilerin yüzde 62’si “doğru” ve “kesinlikle doğru” cevabı verirken, yüzde 15 oranında bu cümleye katılmayan bulunuyor.

### Deprem, sel gibi doğal afetlerde mutlaka yardımlara katılırım, para yardımı yaparım.



“Düzenli olarak bağış/ yardım yaparım.” Bu cümleyi doğru bulanlar, afet halinde yardım yapanlardan daha düşük: Yüzde 28, bu cümleye katılıyor, yüzde 42 katılmıyor. Bu cümleyi kendileri açısından ne doğru ne de yanlış bulan ise yüzde 30 oranında.



### Düzenli olarak bağış yaparım.



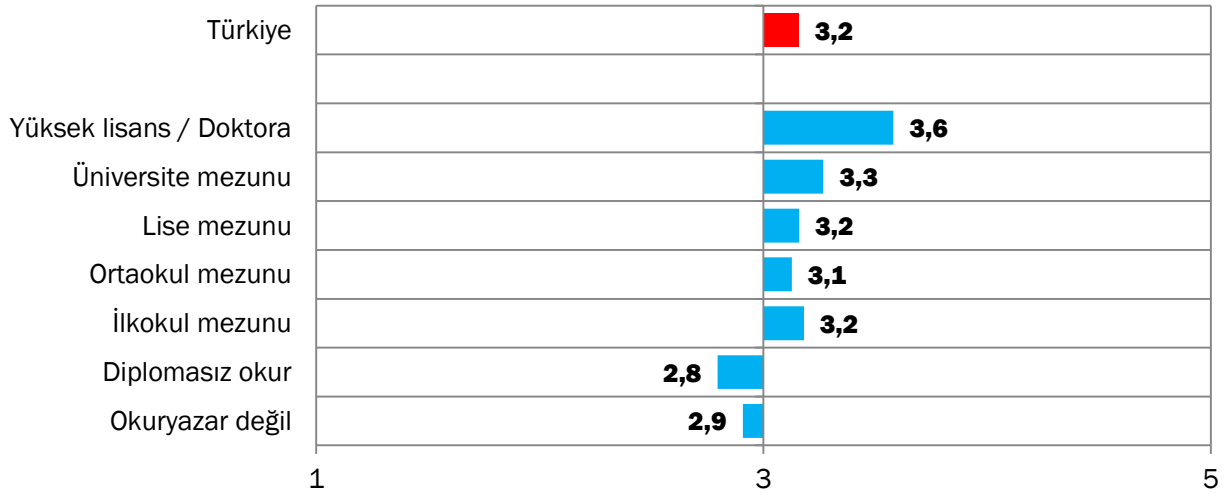
Afet durumlarında yardımda eğitime göre farklar görünüyor. Ancak bu farklar diğer bazı sorularda olduğu gibi kademe kademe değil: Okul görmemişler daha az yardım yapıyor, mezunlar ise daha çok yapıyor.

Kişinin kendini ne kadar dindar olarak tarif ettiğinin, yardımı oldukça farketmediği, daha dindarların daha çok yardım yapmaya meyilli oldukları görülüyor.

Düzenli bağış veya yardım yapma alışkanlığı ise eğitim seviyesinin, yaşın, algılanan gelirin ve reel gelirin, dindarlığın artmasıyla daha sıklaşıyor, yaygınlaşıyor. Ayrıca, kendini dindar muhafazakârlar olarak tanımlamayı tercih edenlerin, daha yoğun olarak da yardım ediyor olmaları dikkat çekiyor.

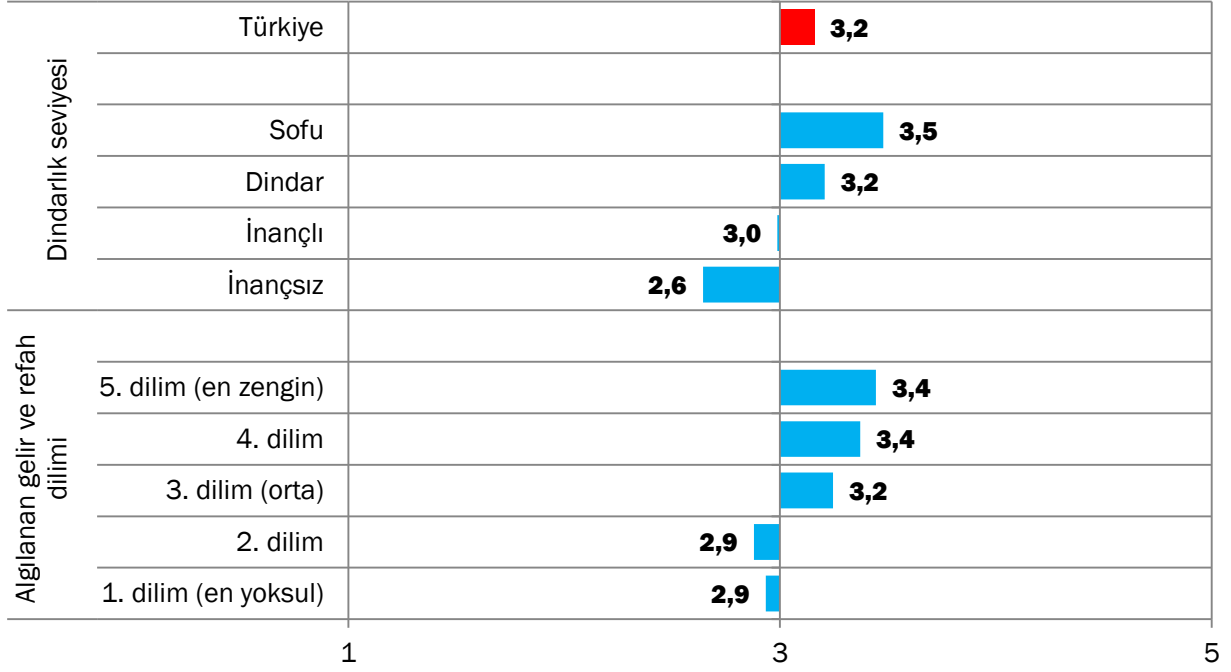
İki soru birleştirilerek oluşturulan ekonomik dayanışma ekseninde en büyük etkenin, dindarlık olduğu görülüyor. İnançsızlar ve inançlılar Türkiye ortalaması olan 3,2 puanın altındayken (2,6 ve 3,0), dindarlar ve sofular ortalamasının üstünde dayanışma alışkanlığı içindeler (3,2 ve 3,5). Eğitim seviyesi arttıkça da yardım artıyor. Algılanan gelir seviyesi arttıkça yardım da artıyor. Ancak hane gelirinin etkisi, algılanan gelirden daha fazla. Kısmen tahmin edilebileceği gibi, geliri daha fazla olanlar gerek afette, gerek düzenli olarak daha fazla yardım yapmaya meyilli.

### Eğitim seviyesine göre yardımseverlik





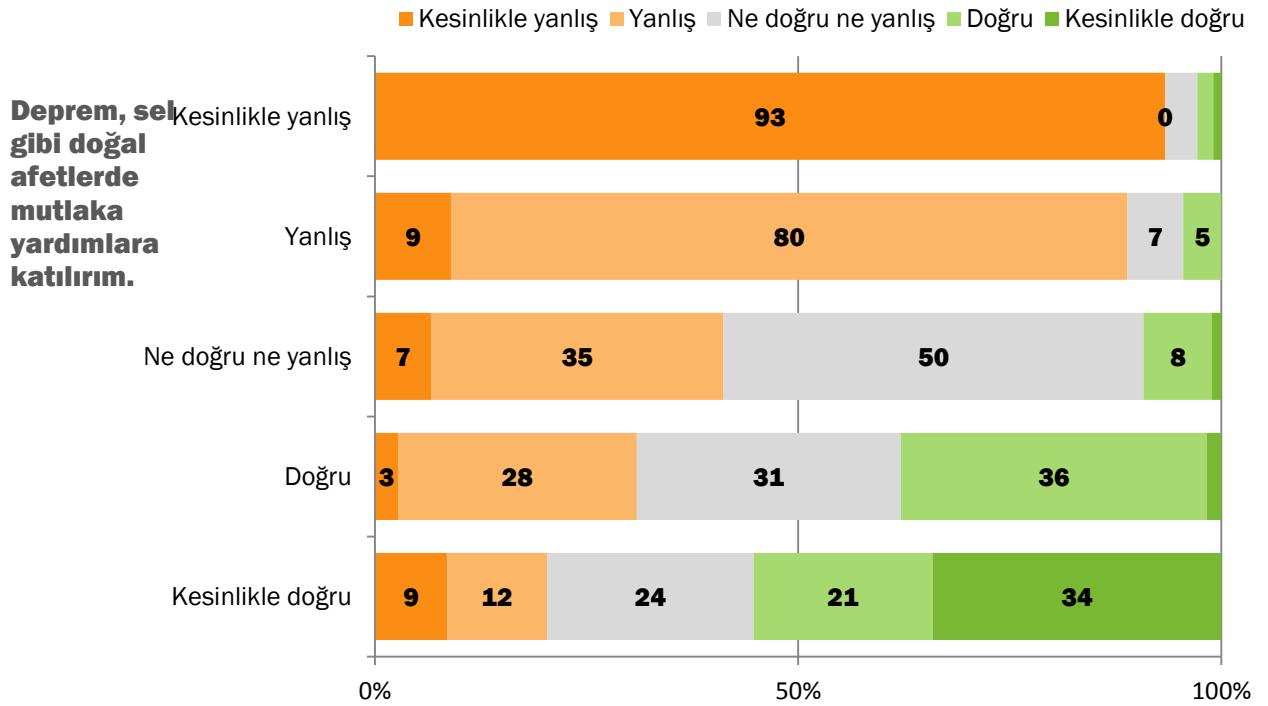
## Dindarlık ve algılanan refaha göre yardımseverlik



Yardımseverlik faktörü, en çok yoksulluk faktörüyle ve ardından alışverişte güven faktörüyle ilişkili görünüyor. Daha yardımsever ve dayanışma içinde olanlar, hem yoksullukla mücadelede etkin role daha fazla inanıyor hem de kendini alışverişte daha güvende hissediyor. Diğer faktörlerle de korelasyon var ancak daha zayıf.



### Düzenli olarak bağış yaparım



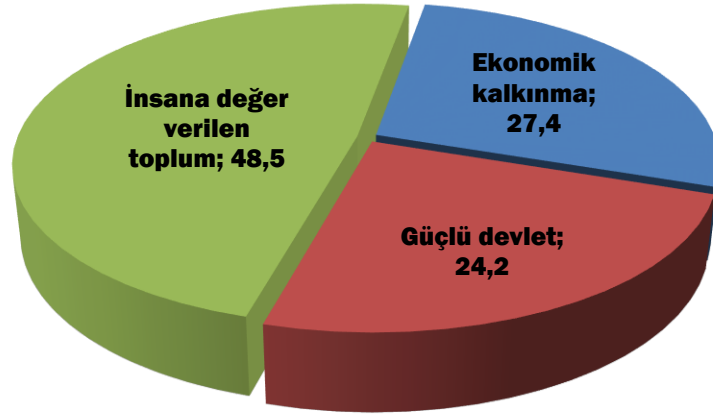
## 2.10. Ekonomik kalkınma mı insani toplum mu?

Araştırmada görüşülen kişilerin ekonomik ideolojisini şekillendiren değerleri anlayabilmek için sorulan sorulardan biri, ülkeye dair tercihleriydi. Ülke için hangisinin daha önemli olduğu sorulduğunda “insani toplum” önde olmakla beraber “ekonomik kalkınma” ve “güçlü devlet” vurguları da oldukça önemlidir.

Deneklerin yüzde 48,5’i “insana değer verilen toplum” demekte, yüzde 27,4’ü “ekonomik kalkınma” ve yüzde 24,2’si de “güçlü devlet” vurgusu yapmaktadır.

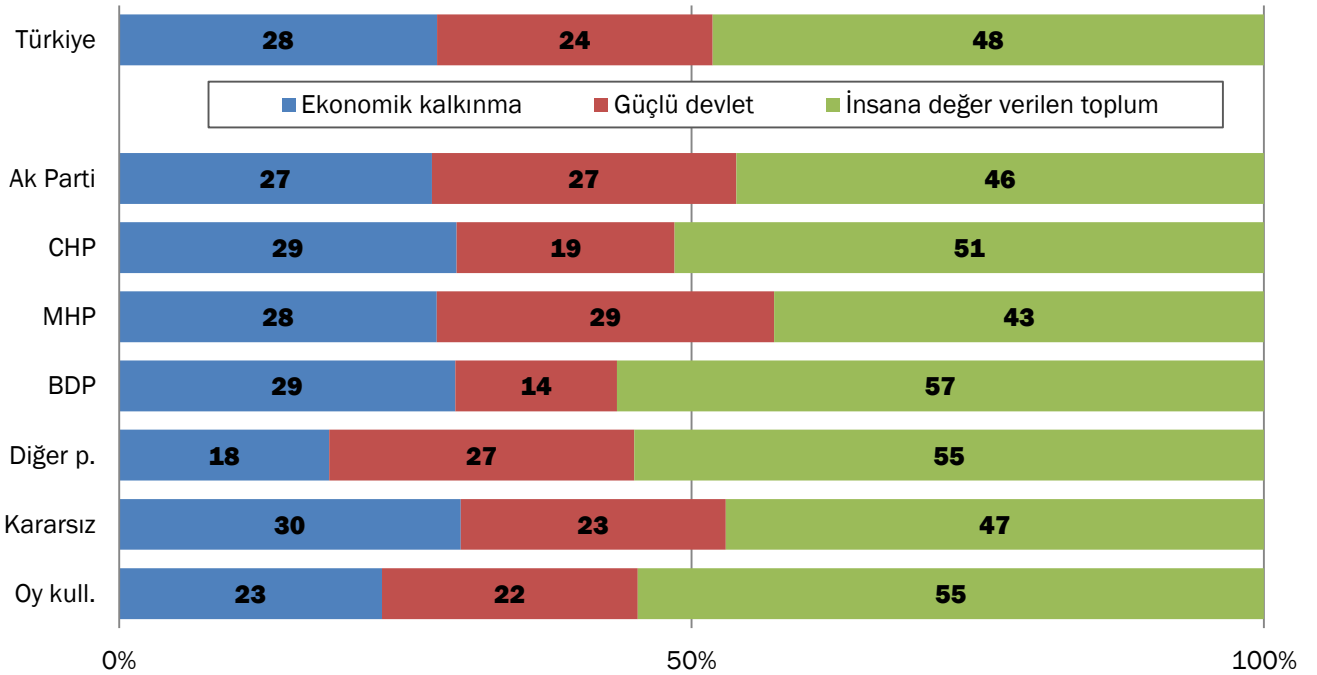


## Ülke için hangisi daha önemli?



Siyasi tercihler bu konuda oldukça açıklayıcıdır. İnsani toplum vurgusu BDP ve CHP seçmeninde daha güçlü iken, “güçlü devlet” vurgusu en yüksek oranda MHP seçmeninde görülmektedir. Ak Parti seçmeni ülke ortalamasında görülmektedir.

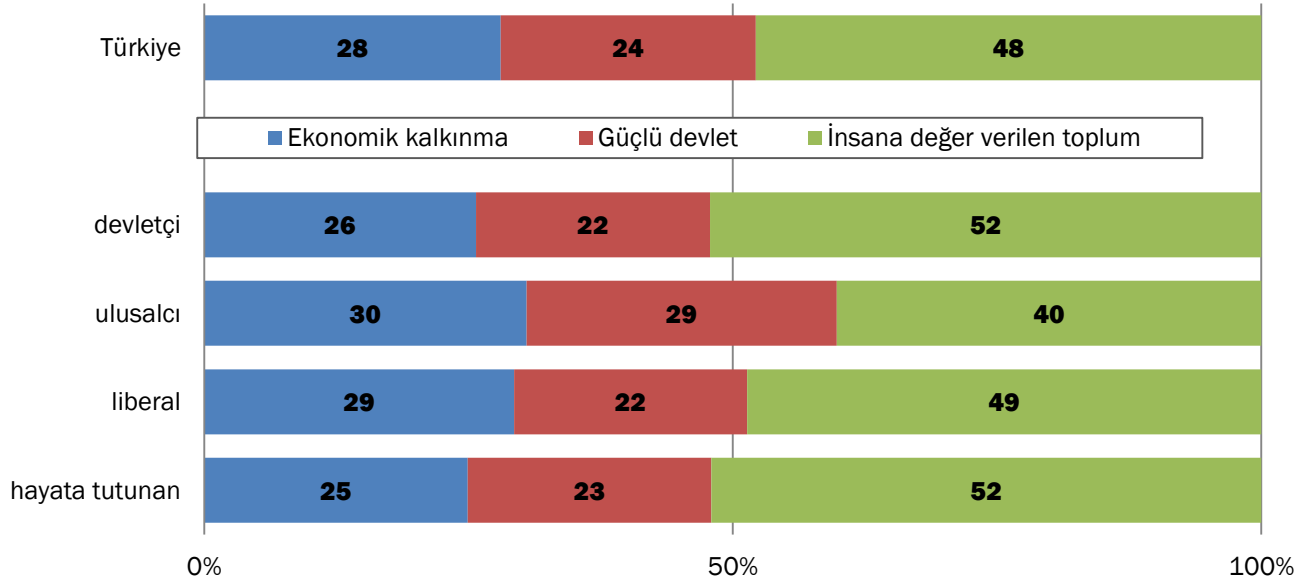
### Parti tercihine göre ülke için tercih



Ekonomiye bakış kümelenmelerine göre bakıldığında ise, “hayata tutunanlar” kümesinde insani toplum talebi yükselmekte, “ekonomiye ulusalcı bakışta olanlarda” ise güçlü devlet vurgusu öne çıkmaktadır.

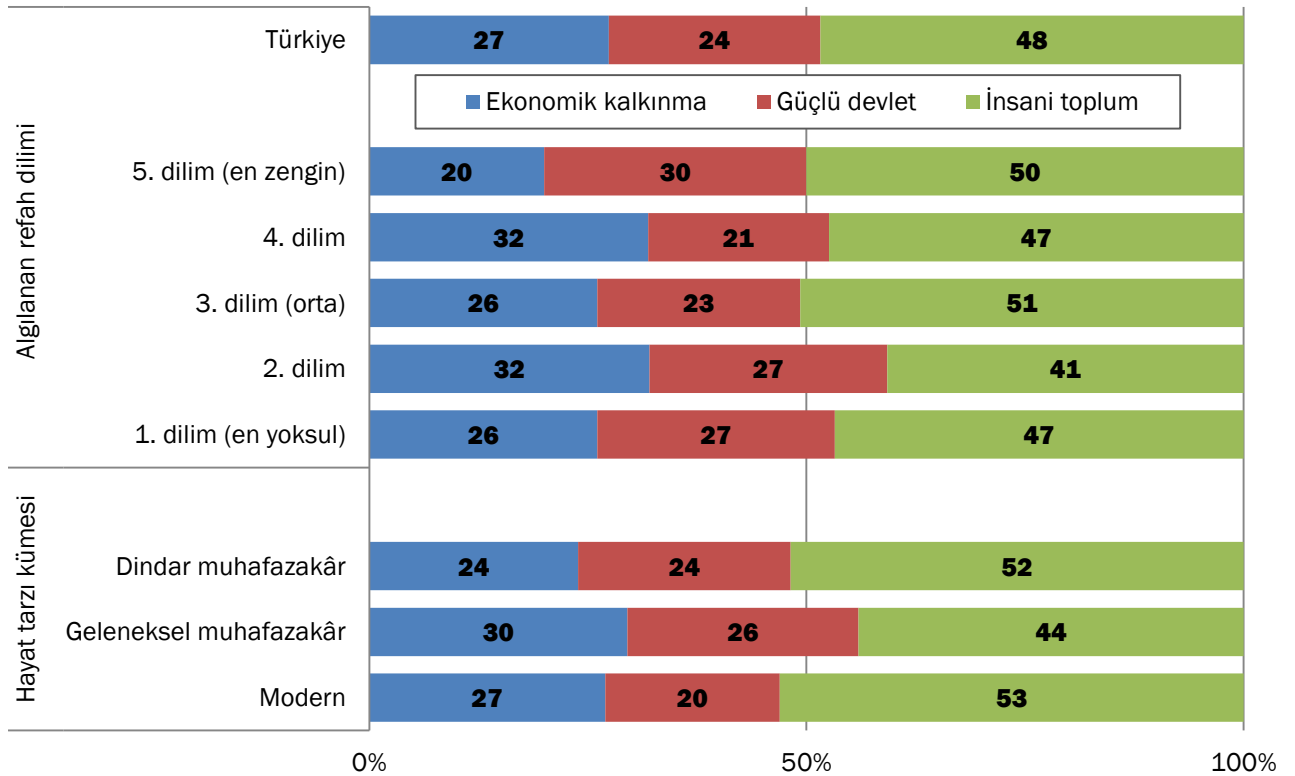


## Ekonomiye bakış kümelerine göre ülke için tercih



Bu konudaki farklılaşma algılanan refah düzeyi dilimlerine ve hayat tarzı tanımına göre de belirginleşmektedir. Güçlü devlet vurgusu en zengin dilimde ve geleneksel muhafazakâr hayat tarzında olanlarda öne çıkarken, insani toplum talebi orta dilimdekilerde ve modernlerle dini muhafazakârlarda, ekonomik kalkınma ise düşük refah dilimlerinde öne çıkmaktadır.

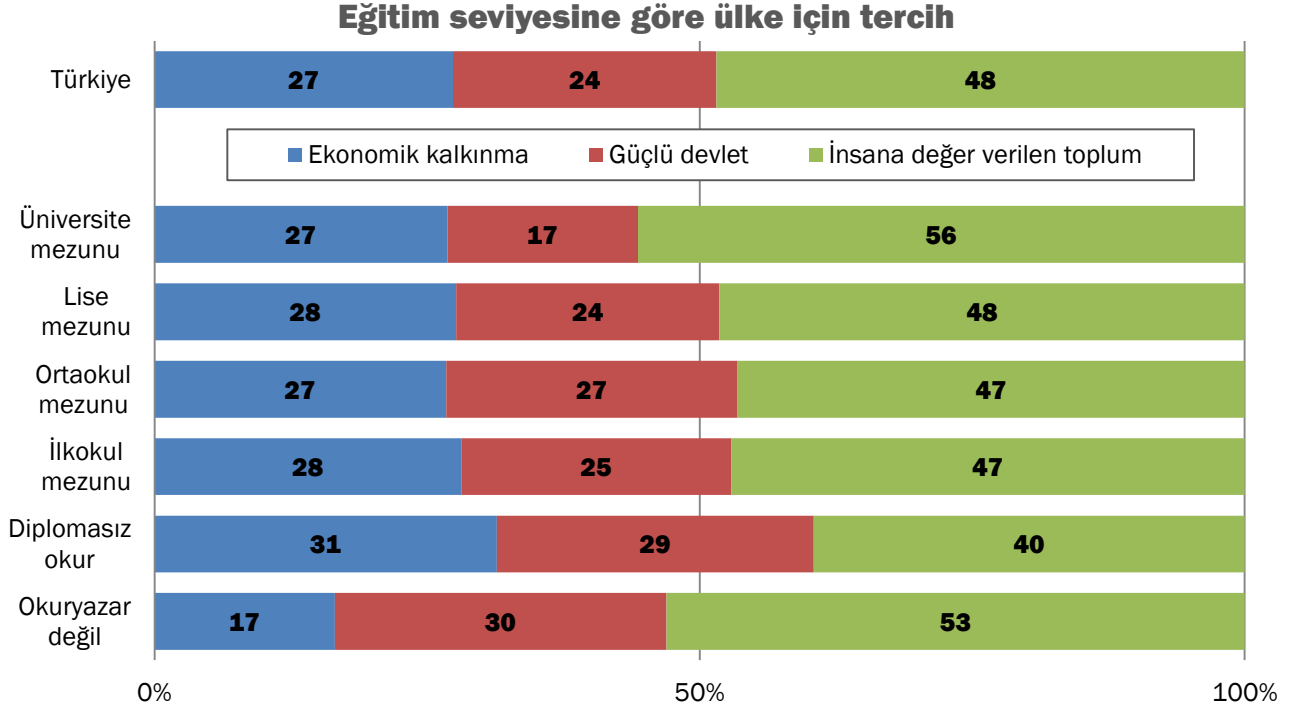
## Algılanan refaha ve hayat tarzına göre ülke için tercih







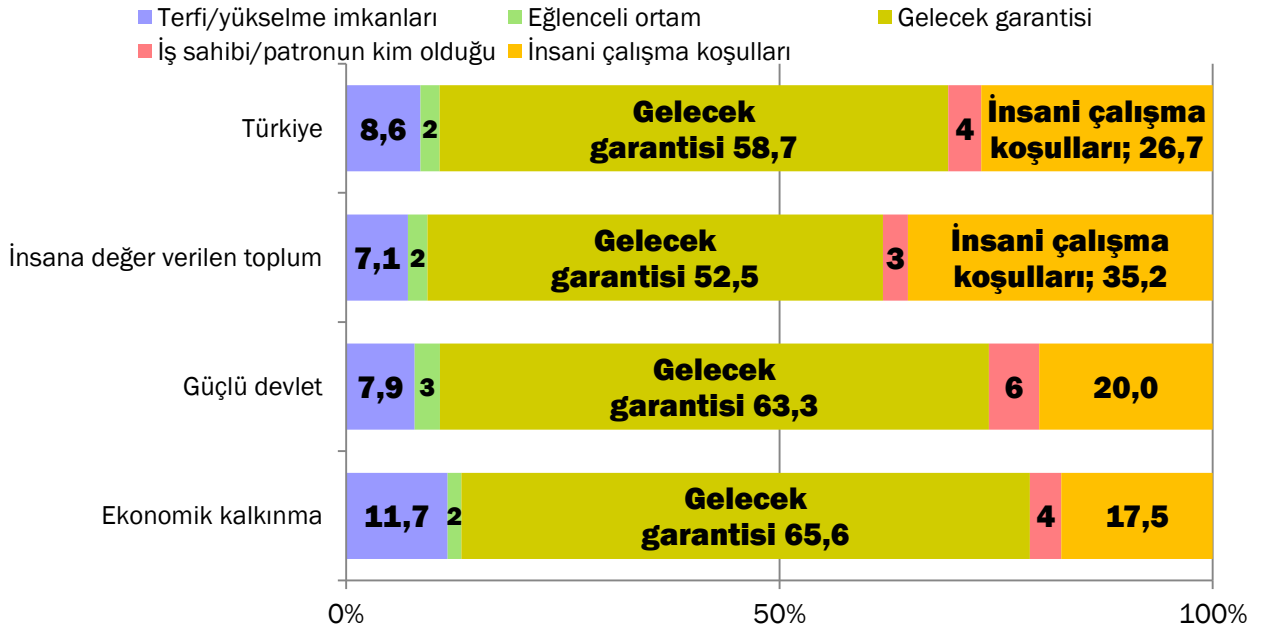
Eğitim seviyelerine göre bakıldığında, eğitim seviyesi düştükçe güçlü devlet vurgusu artmakta, eğitim seviyesi yükseldikçe insani toplum vurgusu artmaktadır. Okuryazar olmayanların te birinin Kürtler olduğu dikkate alınır, en yüksek insani toplum vurgusunun bu gruptakilerde görülmesi oldukça anlamlıdır.



Bu sorudaki tercihle, kişinin kendisi, kızı veya oğlunun çalışma koşullarına dair sorulardan oluşan soru grubunun ilişkisi bulunuyor. lke için insana değer verilen toplumu tercih edenler, kızının veya oğlunun kendi işini kurmasını ve kendisi için insani çalışma koşulları olan bir iş ortamında çalışabilmeyi daha fazla tercih ediyor. İnsani alışma koşulları tercih edenlerin yüzde 64', ülke için de insana değer verilen toplumu tercih ediyor. Bir iş ortamında işin sahibinin kim olduğunu önemseyenler, aynı zamanda daha yoğun olarak güçlü devlet taraftarlığı belirtmek suretiyle güce önem verdiklerini ifade ediyorlar. İş ortamında terfi ve ilerleme imkanı tercih etmekle, ülke için ekonomik kalkınma tercih etmek arasında da ilişki olduğu görülüyor. Terfi isteyenlerin üçte biri, ülke için ekonomik kalkınma istiyor.



## Ülke için tercih ve iş konusunda tercih arasındaki ilişki



Kişilerin ülke için tercihinin, ekonomiye dair şimdiye dek ele alınmış olan faktörlerle doğrudan bir ilişkisi olmadığı, tercihlerinin bu faktörlerden oluşturulan eksenler üzerinde puan farkı yaratmadığı görülüyor.

Ülkedeki en önemli ekonomik sorunun tanımlanmasına dair soru, genelde çok anlamlı fark göstermese de, bu soruda sorun olarak üretim eksikliğine işaret edenlerin ülke için ekonomik kalkınmayı daha fazla tercih etmiş olması, “sorun siyaset” diyenlerin güçlü devleti ortalamadan daha sık tercih etmiş olması ve sorunu adaletsizlikte görenlerin insana değer verilen toplum cevabını daha çok tercih etmesi dikkat çekiyor ve iki soruda oldukça tutarlı cevaplar verdikleri anlaşılıyor.

Demografik özellikler, diğer birçok alanda olduğu gibi bunda da birbirine zıt kutuplar yaratacak nitelikte fark yaratmasa da, not etmeye değer bazı farklılıkları bulunuyor:

- Kadınlar yüzde 52 oranında “insana değer verilen toplum” diyor, erkeklerde ise bu oran yüzde 45.
- Gençlerle yaşlılar arasındaki fark, gençlerin insani topluma, yaşlıların güçlü devlete daha meyilli olması.
- Örtünmeyenlerde insani toplum tercihi, başörtülülerde güçlü devlet tercihinin farklı olması dikkat çekiyor.
- Kürtler insani topluma Türklere de Türkiye ortalamasından da daha fazla önem veriyor: Yüzde 64 oranında, yani ortalamanın yaklaşık bir buçuk katı sıklıkta dillendirmişler.
- Kentlerde yaşayanlar arasında güçlü devlet, metropollerde yaşayanlar arasında insana değer verilen toplum diğer yerleşim yerlerine kıyasla biraz daha fazla önemseniyor.



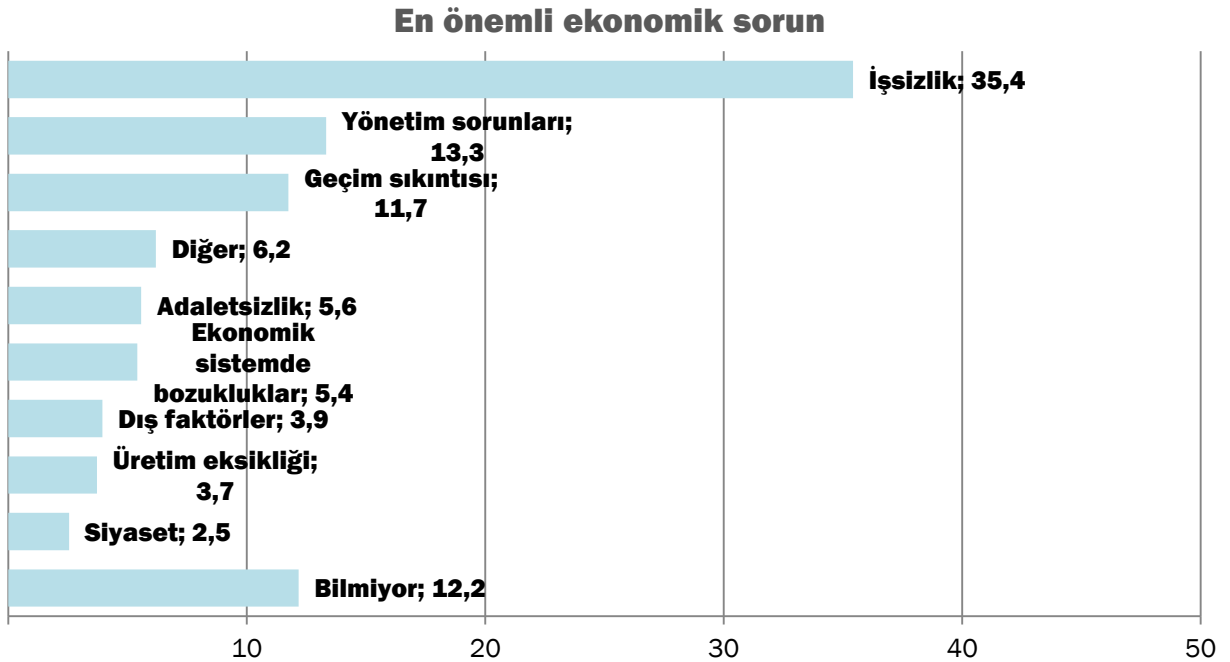
## 2.11. En önemli ekonomik sorun

Ekonominin en önemli sorununun ne olduğu sorusu açık uçlu olarak sorulmuştur. Verilen cevapların gruplanmasından sonra ortaya çıkan tabloya göre toplumun üçte biri için en önemli sorunun işsizlik olduğu (yüzde 35,4) görülmektedir.

İkinci sırada yönetim sorunları (yüzde 13,3) söylenmekte, geçim sıkıntısı yüzde 11,7 oranıyla üçüncü sırada söylenmektedir.

Daha sonra sıralanan sorunlar arasında ekonomik adaletsizlik, gelir dağılımı sorunları (yüzde 5,6), ekonomik sistem ve altyapı sorunları (yüzde 5,4), dış faktörler, üretim düşüklüğü gibi sorunlar gelmektedir.

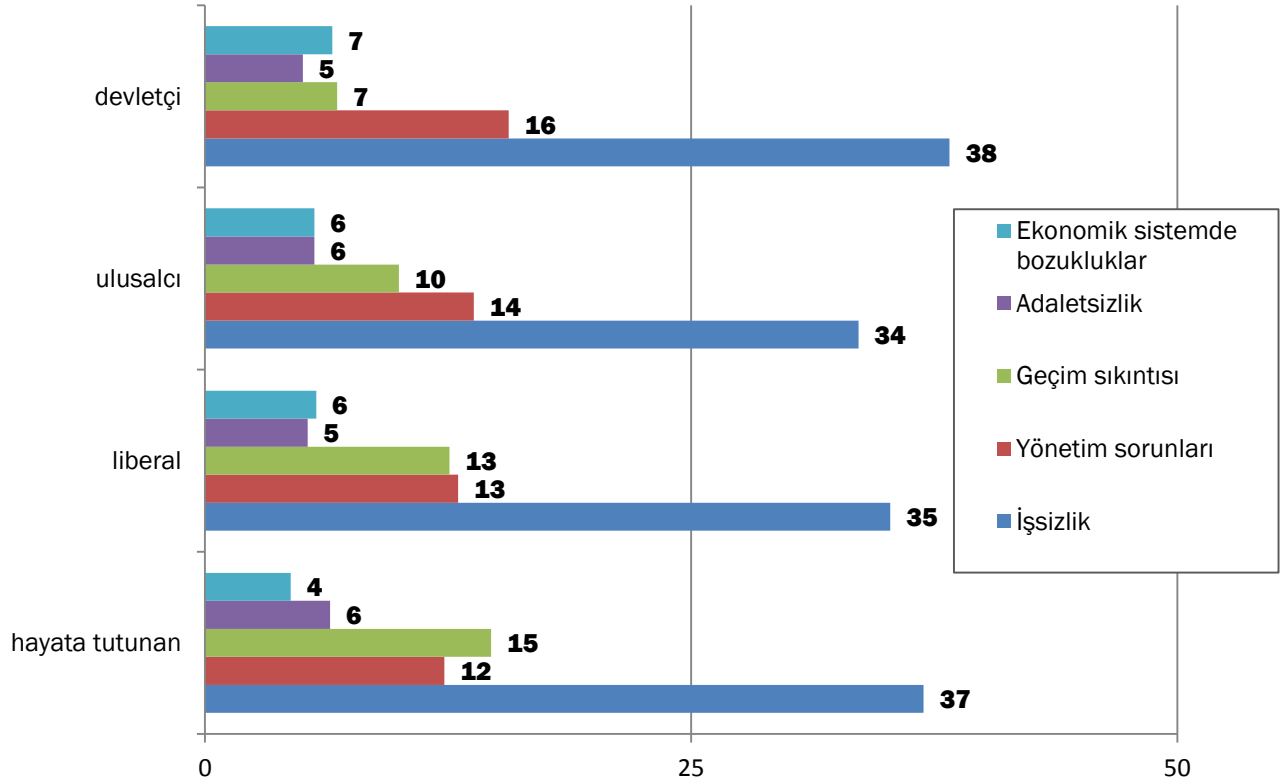
Ekonomik sorun olarak toplumun önemli bir kısmınca mutabık olunan tek sorun işsizlik olup, onun dışındaki sorunlar konusunda genel mutabakatsızlık belki de bilgisizlik gözlenmektedir.



Ekonomik ideoloji kümelenmelerine göre bakıldığında belirgin farklılık gözlenmemekle beraber küçük doz farkları görülmektedir. Devletçilerde yönetim sorunları, hayata tutunanlarda geçim sorunları ve adaletsizlik türü sorunlar diğerlerine kıyasla biraz daha öne çıkmaktadır.



### Ekonomiye bakış kümelerinde göre ekonomik sorun

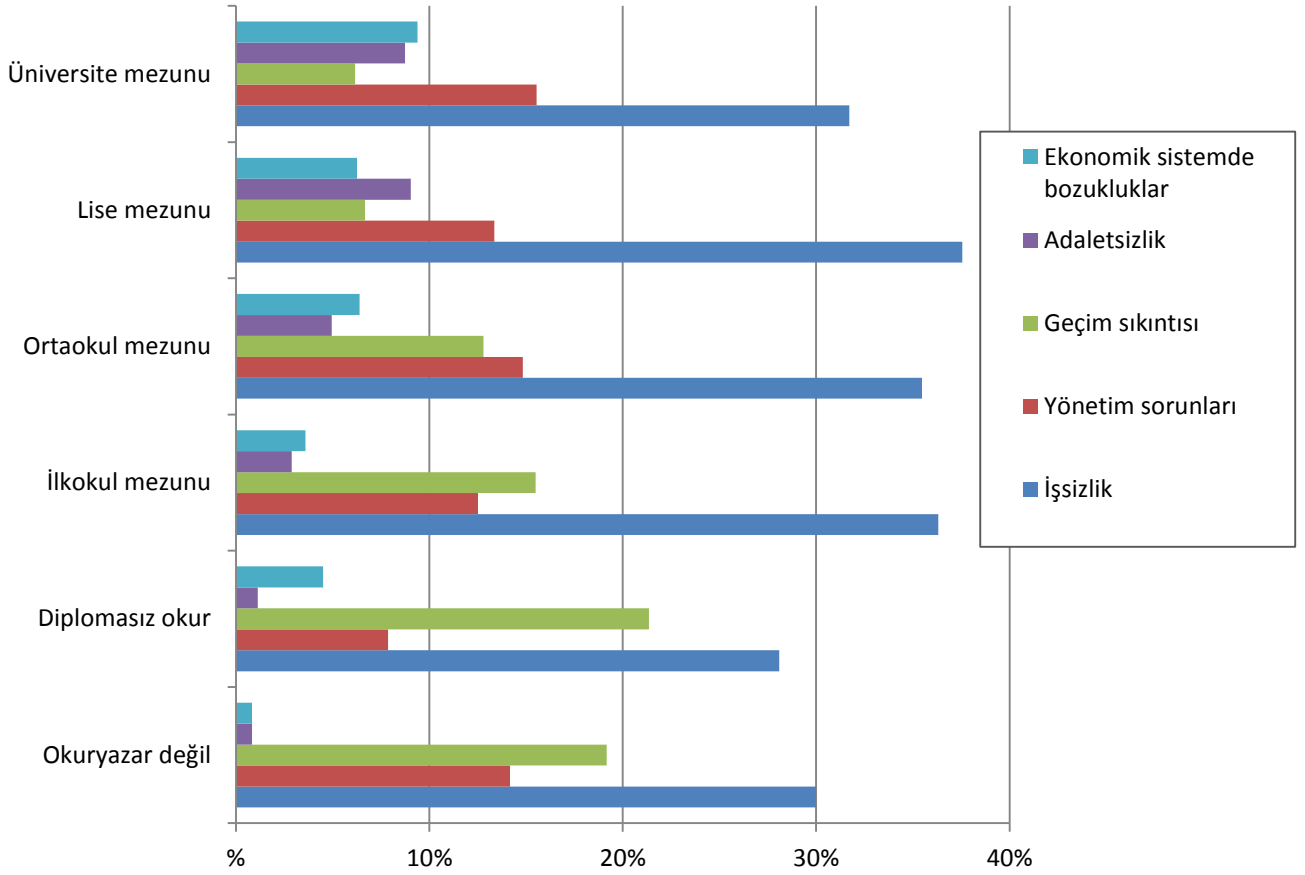


Eğitim seviyesine göre bakıldığında ise bazı bariz farklılıklar gözlenmektedir. Ekonomik sisteme dayalı sorunların ve adaletsizliğe dair sorunların söylenme oranı eğitim seviyesiyle beraber yükselmektedir.

Buna karşılık eğitim seviyesi düştükçe geçim sıkıntısına dair cevaplar artmaktadır.



### Eğitim seviyesine göre ekonomik sorun



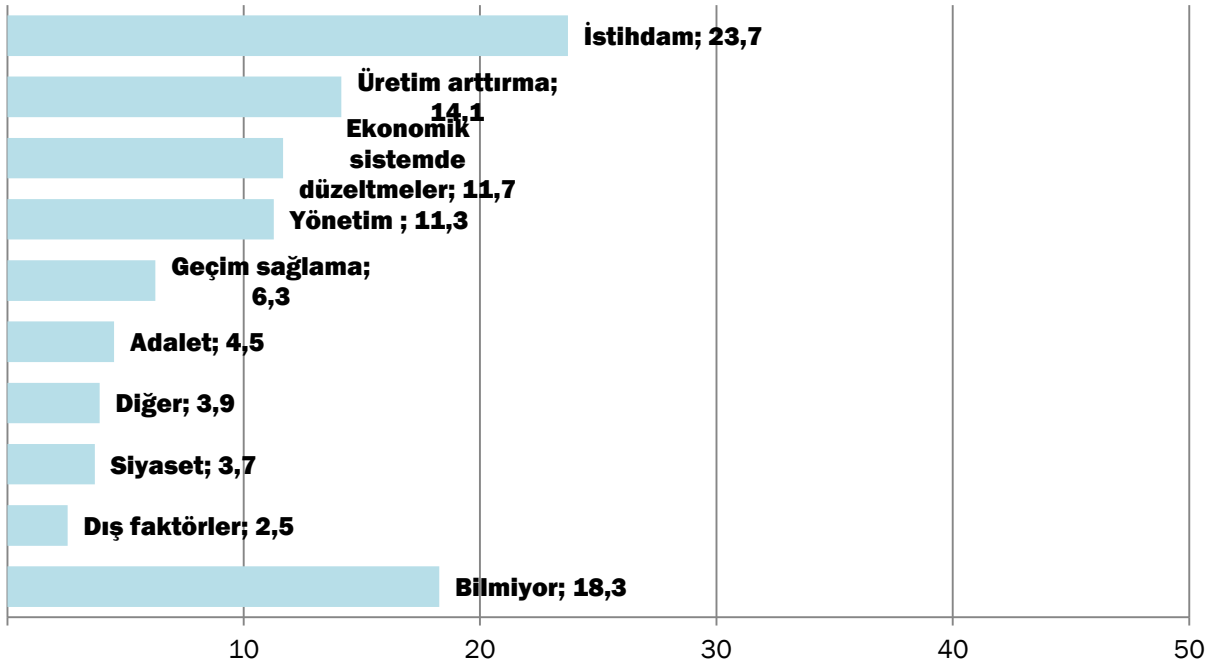
## 2.12. Ekonomik kalkınma için gereken en önemli şey

“Ekonomik kalkınma için gereken en önemli şey nedir?” sorusu da açık uçlu sorulmuş ve cevaplar tasnif edilmiştir. Cevaplara bakıldığında genel bulgu yine ekonomiye dair bilginin düşüklüğüdür.

En yüksek oranda verilen cevap, ekonomik sorunun ne olduğu sorusundakine paralel şekilde, istihdamın artırılmasıdır (yüzde 23,7). İkinci sırada üretimi artırma (yüzde 14,1), ekonomik sistem ve altyapıya dair düzeltmeler (yüzde 11,7), ekonomik yönetime dair cevaplar (yüzde 11,3) söylenmektedir.



### Ekonomik kalkınma için çözüm

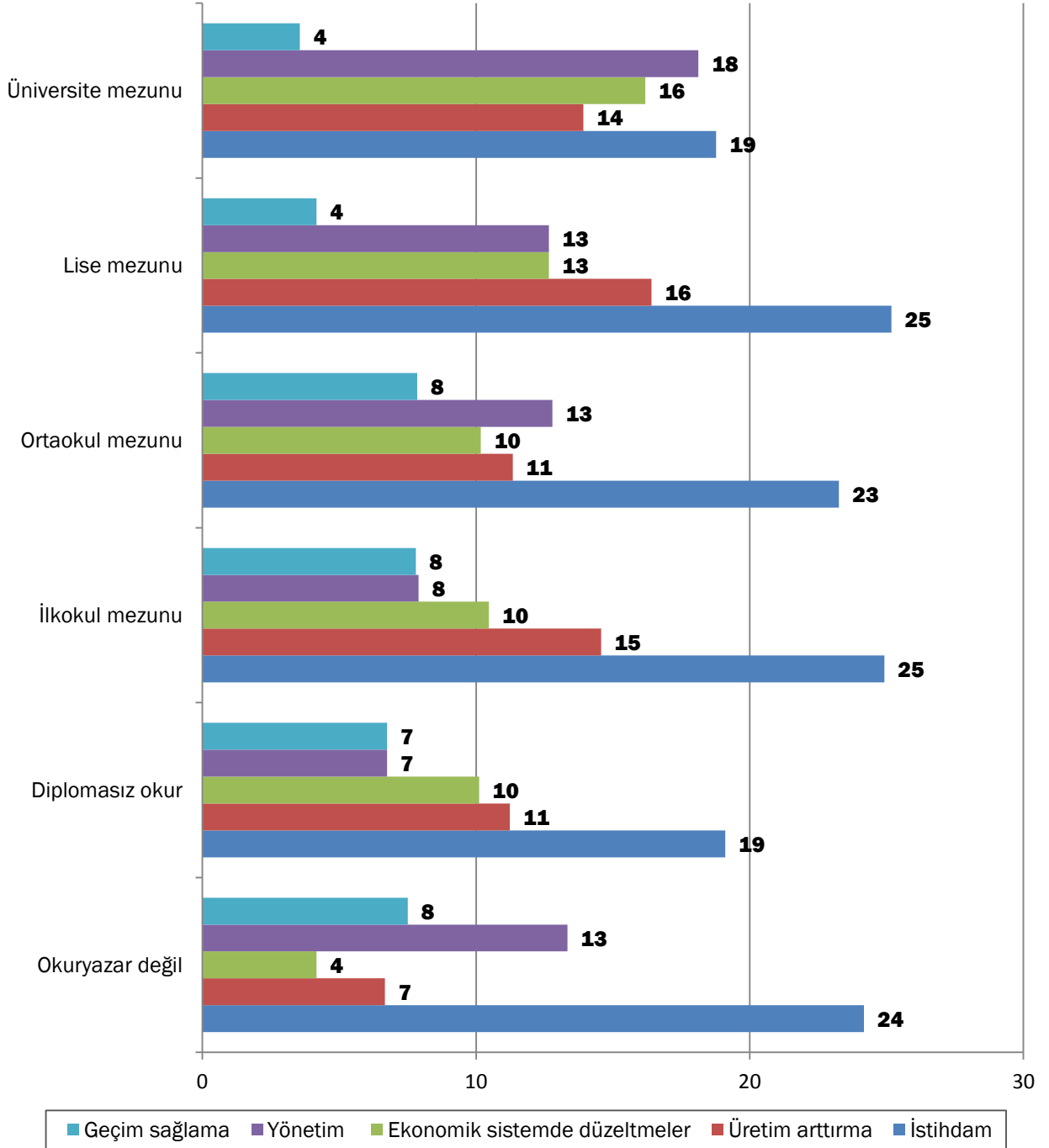


Ekonomik ideoloji kümelenmelerine göre bakıldığında, belirgin farklar görülmektedir. İstihdam artırma dışındaki cevaplar hepsinde ortak ve yüksek orandadır. Ekonomik yönetime dair vurgu ulusalcı ve devletçi bakış sahiplerinde yükselmekte, ekonomik sistem ve altyapıya dair öneriler devletçi ve liberal bakış sahiplerinde yükselmektedir. Yine üretimi artırmaya dair cevaplar liberal ve devletçi bakış sahiplerinden daha yüksek oranda görülmektedir.

Eğitim seviyesine göre bakıldığında ise daha belirgin farklar vardır. Ekonominin yönetimine ve ekonomik sisteme dair öneriler eğitim seviyesi yani ekonomi bilgisi seviyesi yükseldikçe artmaktadır. Buna karşılık geçim sıkıntısı, gelir adaletsizliğini çözmeye dair öneriler eğitim seviyesi düştükçe artmaktadır.



### Eğitime göre ekonomik kalkınma için çözüm





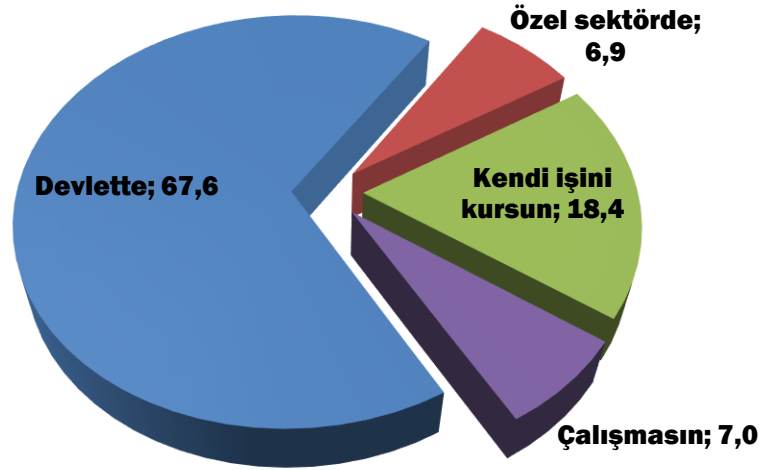
## 2.13. İş seçimleri

Halkın özel sektöre ve devlete bakışını görebilmek ve karşılaştırma yapabilmek amacıyla, bu tercih görüşülen kişilere kızlarının ve oğullarının nerede çalışmasını isteyecekleri üzerinden soruldu.

### 2.13.1. Kızı için iş seçimi

Toplumun üçte birisi için kızının çalışmasını istediği yer devlettir. “Kızım devlette çalışsın” diyenler yüzde 67,6 oranında iken, “kendi işini kursun” diyenler yüzde 18,4 oranında “özel sektörde çalışsın” diyenler yüzde 6,9 oranında ve “çalışmasın” diyenler yüzde 7 oranındadır.

#### Kızınızın nerede çalışmasını isterdiniz?

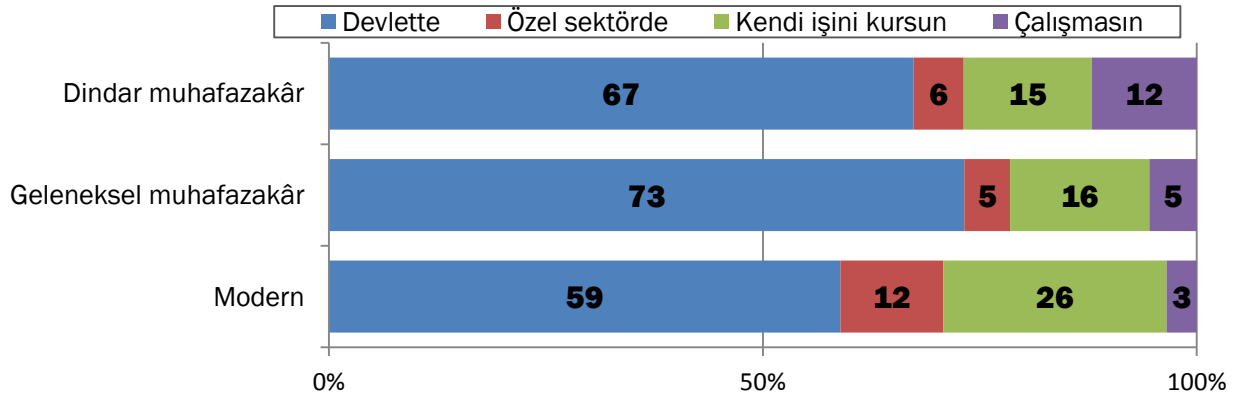


Ekonomiye bakış kümelerine göre kızlarının çalışacağı yer tercihinde hemen hiç farklılık görülmemekte buna karşılık hayat tarzına göre farklılık görülmektedir. Devlette çalışma tercihi en yüksek oranına geleneksel muhafazakârlarda ulaşırken, kendi işini kurması arzusu da modernlerde en yüksek oranına ulaşmaktadır. Kızının çalışmasını istemeyenlerin en yüksek olduğu küme ise dindar muhafazakârlardır.



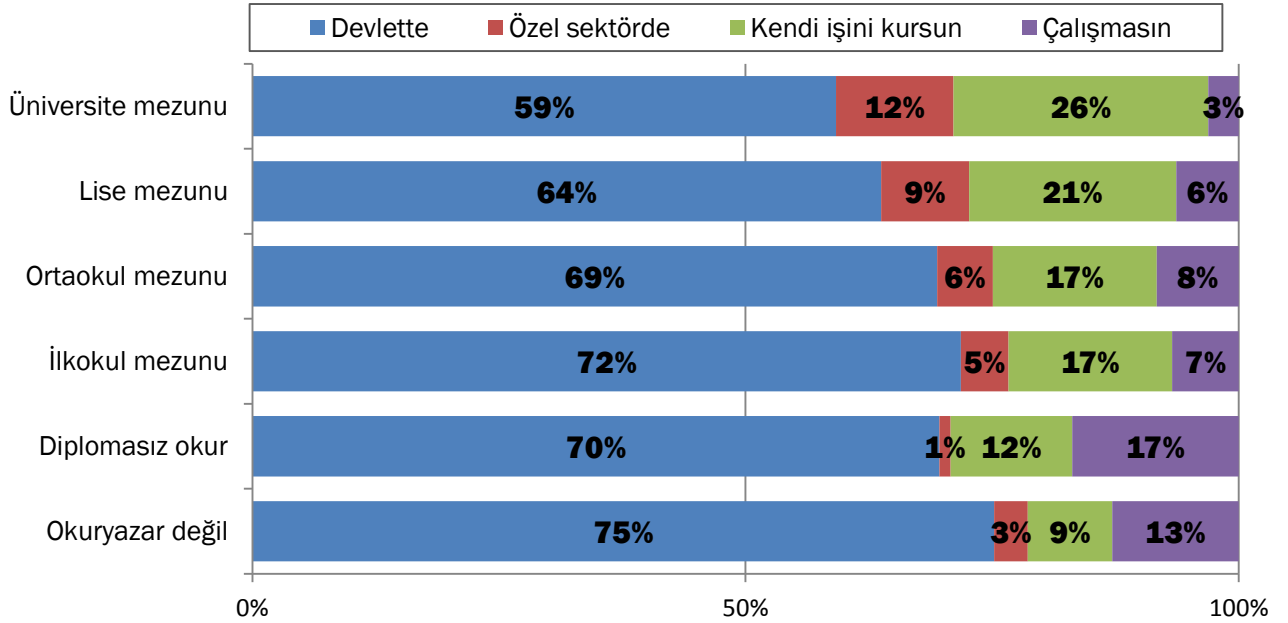


### Kızınızın nerede çalışmasını istersiniz?



Eğitim seviyesine göre bakıldığında ise kızının devlette çalışması arzusu veya çalışmaması arzusu eğitim seviyesi düştükçe artmaktadır. Buna karşılık “özel sektörde çalışsın” veya “kendi işini kursun” diyenler ise eğitim seviyesi yükseldikçe artmaktadır.

### Kızınızın nerede çalışmasını istersiniz?

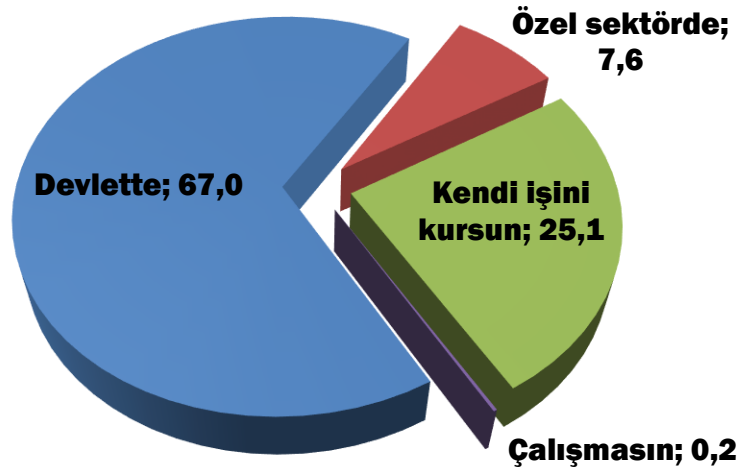


#### 2.13.2. Oğlu için iş seçimi

Oğullar için de çalışacağı yer olarak en çok tercih edilen yer, devlettir (yüzde 67). Oğlunun kendi işini kurmasını arzulayanlar yüzde 25,1 oranında, “özel sektörde çalışsın” diyenler 7,6 oranındadır.



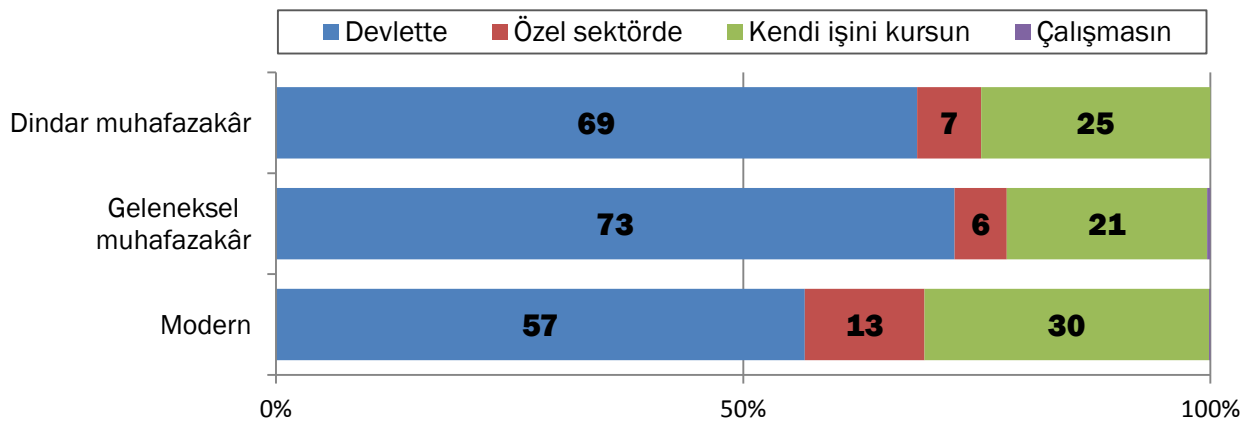
### Oğlunuzun nerede çalışmasını isterdiniz?



Oğlu için çalışacağı yer tercihi kızlarında olduğu gibi ekonomiye bakış kümelenmelerinde farklılık göstermemekte, buna karşılık hayat tarzına ve eğitim seviyesine göre farklılık görülmektedir.

Özel sektörde çalışması veya kendi işini kurması isteği en yüksek oranda modern hayat tarzı kümesinde görülmektedir. “Devlette çalışsın” diyenlerin en yüksek olduğu küme de gelenekselci muhafazakârlardır.

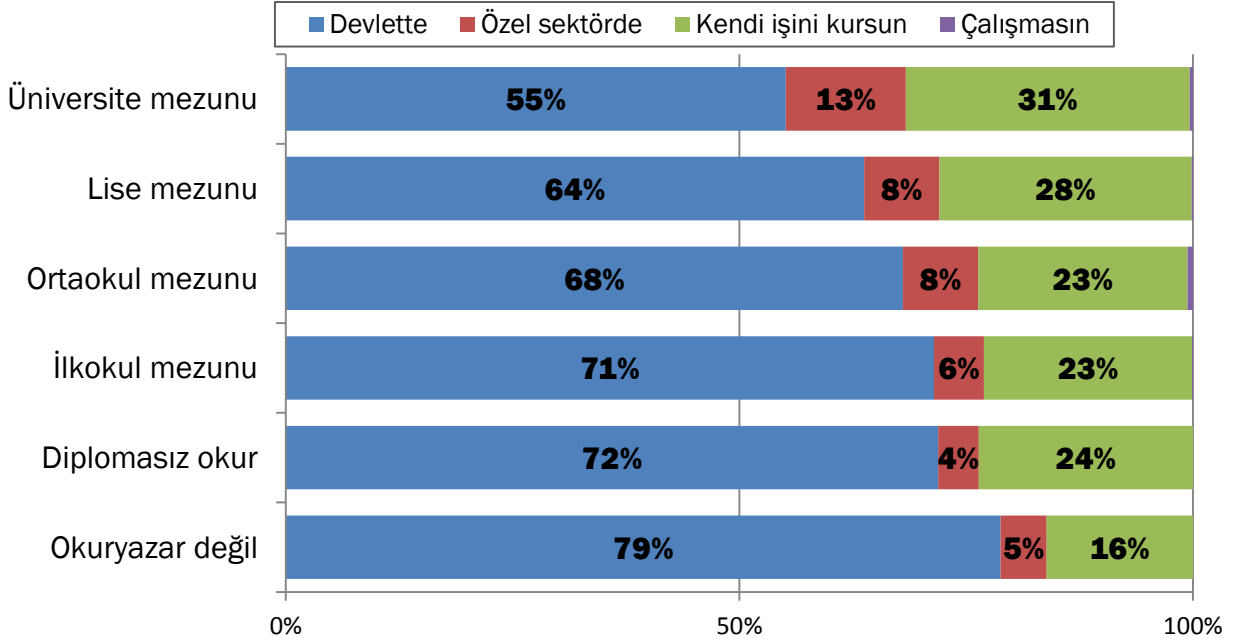
### Oğlunuzun nerede çalışmasını istersiniz?



Eğitim seviyesi yükseldikçe özel sektörde çalışması veya kendi işini kurması isteği bariz biçimde artmaktadır. Eğitim seviyesi düştükçe ise oğlunun devlette çalışması isteği yükselmektedir.



### Oğlunuzun nerede çalışmasını istersiniz?



Kız ocuk üzerinden de erkek ocuk üzerinden de bakıldığında, toplum genelinde devlette çalışmanın çok önemsendiği, girişimciliğin de ikinci seçenek olarak ön planda olduğu, özel sektörün ise ancak bunlardan sonra ele alınacak bir tercih olduğu grlyr.

Buna karşılık demografik özellikler ve ekonomi sorularıyla beraber incelendiğinde, bu farklı cevapları vermiş olan grupların birbirlerinden oldukça farklı profil çizdikleri grlyr. Kızının veya oğlunun özel sektörde çalışmasını veya kendi işini kurmasını önemseyenler birbirleriyle paralellik gösteriyor ve bir tarafta toplanıyor. Kızının çalışmasını istemeyenler de Türkiye ortalamasından oldukça farklı. Gerek kız gerek oğlu için “devlette çalışsın” diyenler ise demografik profil olarak Türkiye ortalamasına çok yakın olsa da bazı sorulardaki cevapları dikkate değer. Farklılıklara kız çocuğa dair soruya verilen cevaplar üzerinden tek tek daha yakında bakalım:

Kızının devlette çalışmasını isteyenler:

- Ortalamadan yaşça biraz daha büyük, daha az eğitimi ve daha düşük gelirli.
- Kadınlar daha yüksek oranda.
- Yüzde 91'i oğlu için de aynı şeyi istiyor.
- İş ortamında terfi imkanlarını ve gelecek garantisini daha fazla önemsiyorlar.
- lke için güçlü devlet tercih etmeye daha meyilliler.
- Kentlerde yaşayanların yüzde 82'si, devlet memurlarının yüzde 75'i, Ak Partililerin yüzde 72'si, İstanbul'da yaşayanların yarısından azı kızının devlette çalışmasını tercih ettiğini belirtmiş.

Özel sektörde çalışmasını veya kendi işini kurmasını isteyenler:



- Özel sektörde çalışmasını ve kendi işini kurmasını isteyenler arasında paralellik gözleniyor.
- Özel sektör isteyenler daha eğitilmiş ve geliri daha yüksek. “Kendi işini kursun” diyenler de gelir yüksekçe. İki cevabı verenlerde de kentsel alanda ve lüks konutta oturanlar ortalamasının oldukça üstünde.
- Bu cevapları verenlerde modernler ortalamadan daha fazla. Modernlerin yüzde 26’sı kızı için “kendi işini kursun”, yüzde 12’siyse “özel sektörde çalışsın” diyor.
- Metropolde yaşayanlar normalin neredeyse bir buçuk katı. Diğer bir deyişle, özel sektör isteyenlerin dörtte üçü metropollerde yaşıyor.
- Gençler özel sektörü biraz daha fazla istiyor. Eğitim arttıkça da özel sektör ve “kendi işini kursun” diyenler artıyor.
- CHP’liler arasında kızının özel sektörde çalışmasını veya kendi işini kurmasını isteyenler ortalamadan biraz daha fazla.
- İşyerinde insani çalışma koşulları, kızının kendi işini kurmasını isteyenler ve sonrasında özel sektörde çalışmasını isteyenler için önemli. Eğlenceli ortama, işin sahibine ve insani çalışma koşullarına önem verenler ise, kendi işini kurmasını tercih ediyor.
- İnsana değer verilen toplumu tercih edenler ise kızının kendi işini kurmasını ortalamadan biraz daha fazla istiyor.
- Alevilerin de metropollerde oturanların da dörtte biri kızının kendi işini kurmasını istiyor.
- Coğrafi bölge ayrımı, genelde çok anlamlı olmayabiliyor ama kızının özel sektörde çalışmasını isteyenlerin yüzde 40’ının, kendi işini kurmasını isteyenlerin yüzde 38’inin İstanbul’da yaşıyor olması oldukça çarpıcı. İstanbul’da yaşayanların yarısından azı kızının devlette çalışmasını istiyor. Yüzde 35 oranında “kendi işini kursun” ve yüzde 14 özel sektör diyen bulunuyor ve bu haliyle İstanbul’da oldukça farklı bir profil sözkonusu olduğu anlaşılıyor.

#### Kızının çalışmasını istemeyenler:

- Türkiye ortalamasından daha eğitimsiz, ortalamasının altında gelire sahip ve geleneksel evlerde oturanlar ağırlıkta.
- Yüzde 51’i oğlunun devlette çalışmasını, yüzde 40’ı da kendi işini kurmasını istiyor.
- Yüzde 94’ü örtünüyor, biraz daha dindarlar ve yüzde 50’si kendini dindar muhafazakâr olarak tanımlıyor.
- Yüzde 37’si, yani Türkiye ortalamasının neredeyse iki katı kadarı kırsal kesimlerde oturuyor. Kırsal kesimde yaşayanların yüzde 13 oranında “çalışmasın” demesi dikkat çekiyor.
- Kürtler, çoğunluk olarak devletçi olmakla beraber kızının kendi işini kurmasını da çalışmamasını da hem ortalamadan hem de Türklerden biraz daha yüksek oranda talep ediyorlar.
- Alevilerin sadece yüzde 2’si kızı için “çalışmasın” diyor (Türkiye ortalaması yüzde 7).
- Gelir arttıkça çalışmamasını isteyenler hızla düşüyor.

Görüşülen kişilerin oğlunun nerede çalışmasını istediğine dair cevaplar, “çalışmasın” cevabı veren olmaması dışında, demografik özellikler açısından kızının nerede çalışmasını



istediğiyle çok yakın paralellikler gösteriyor. Ancak yine de dikkat değer bazı noktalar bulunuyor:

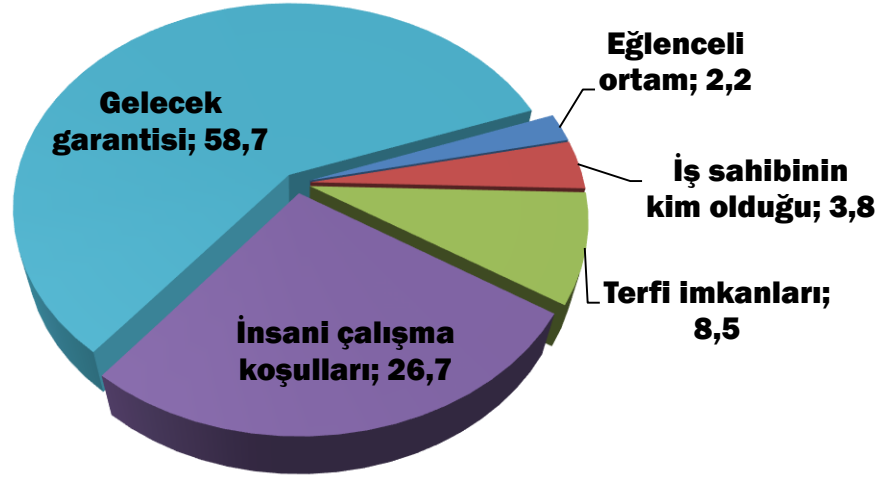
- Oğlunun devlette çalışmasını isteyenler ekonominin sorunun işsizlik ve yönetim sorunları olduğuna daha fazla inanıyor. Halbuki kendi işini kurmasını isteyenler istihdama daha az işaret ediyor. Çözümüne bakınca da özel sektör tercih edenlerin istihdamı daha az söylemeleri, mesela üretimi arttırmaya daha fazla önem vermeleri dikkat çekiyor.
- Kızı için olduğu gibi oğlu için de özel sektör veya kendi işini kurmasını isteyenler arasında İstanbul'da yaşayanların ağırlığı dikkat çekiyor: Sırasıyla yüzde 35 ve yüzde 34 (Türkiye ortalaması yüzde 20). İstanbul'da yaşayanların yüzde 42'si oğlunun kendi işini kurmasından, yüzde 13'ü özel sektörde çalışmasından yana.
- Devlet memurlarının yüzde 74'ü oğlu da devlette çalışsın istiyor.
- Gençler devleti daha az tercih ediyor ve daha girişimci.
- Etnik kökene göre oğlu için tercihte önemli bir fark bulunmuyor.
- Aleviler oğullarının kendi işini kurmasını daha fazla istiyor.
- Gelir arttıkça özel sektör ve kendi işi tercihi artıyor. Aylık 3000 ve üstü gelir grubunun ancak yarısından azı devleti tercih ediyor.
- Kızlarda olduğu gibi oğlu için en devletçi olanlar kentlerde yaşayanlar (yüzde 80), en girişimci olanlar ise metropollerde yaşayanlar (yüzde 32).

### **2.13.3. İş için önemli unsurlar**

İş konusunda geliri/maaşı dışında neyin önemli olduğu sorulduğunda gelecek garantisi olması ve insani çalışma koşulları talebi öne çıkmaktadır. Toplumun yüzde 58,7'si için en önemli işe dair unsur gelecek garantisidir. İkinci sırada ise yüzde 26,7 oranında insani çalışma koşulları söylenmektedir.

Daha sonra yüzde 8,5 oranında terfi/yükselme imkanlarının olması, yüzde 3,8 oranında işin sahibinin/patronun kim olduğu ve yüzde 2,2 oranında eğlenceli çalışma ortamı olması söylenmektedir.

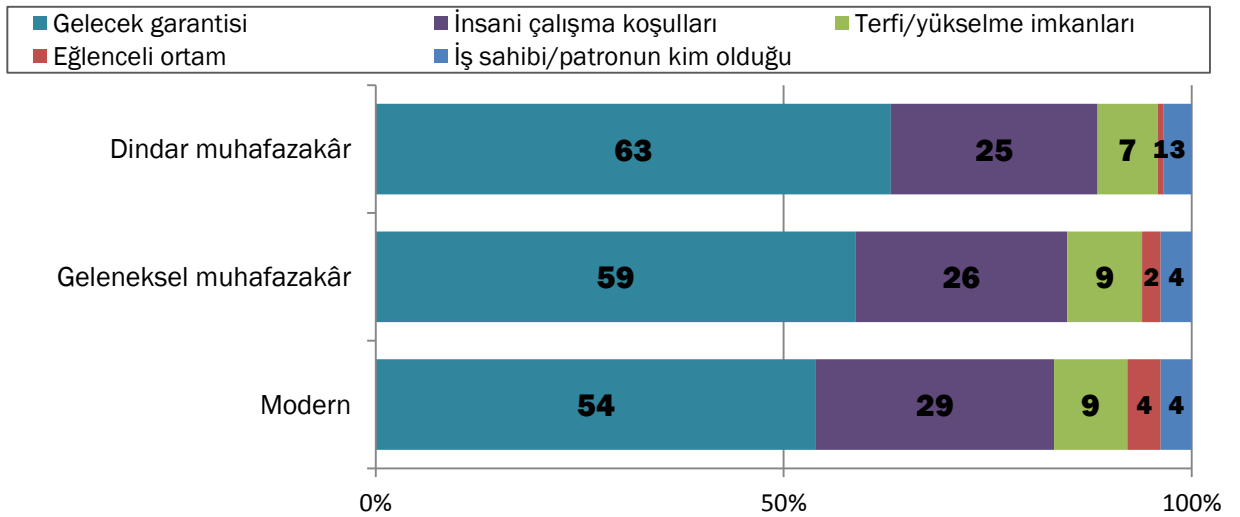
## İş konusunda geliri/maaşı dışında hangisi önemli?



Bu konuda da ekonomiye bakış kümelerine göre farklılık görülmemekte, buna karşılık hayat tarzı ve eğitim seviyesine göre farklılık gözlenmektedir.

Gelecek garantisi dindar muhafazakârlarda, insani çalışma koşulları ve eğlenceli ortam isteği ise modernlerde diğerlerine kıyasla öne çıkmaktadır.

## İş konusunda geliri dışında hangisi önemli

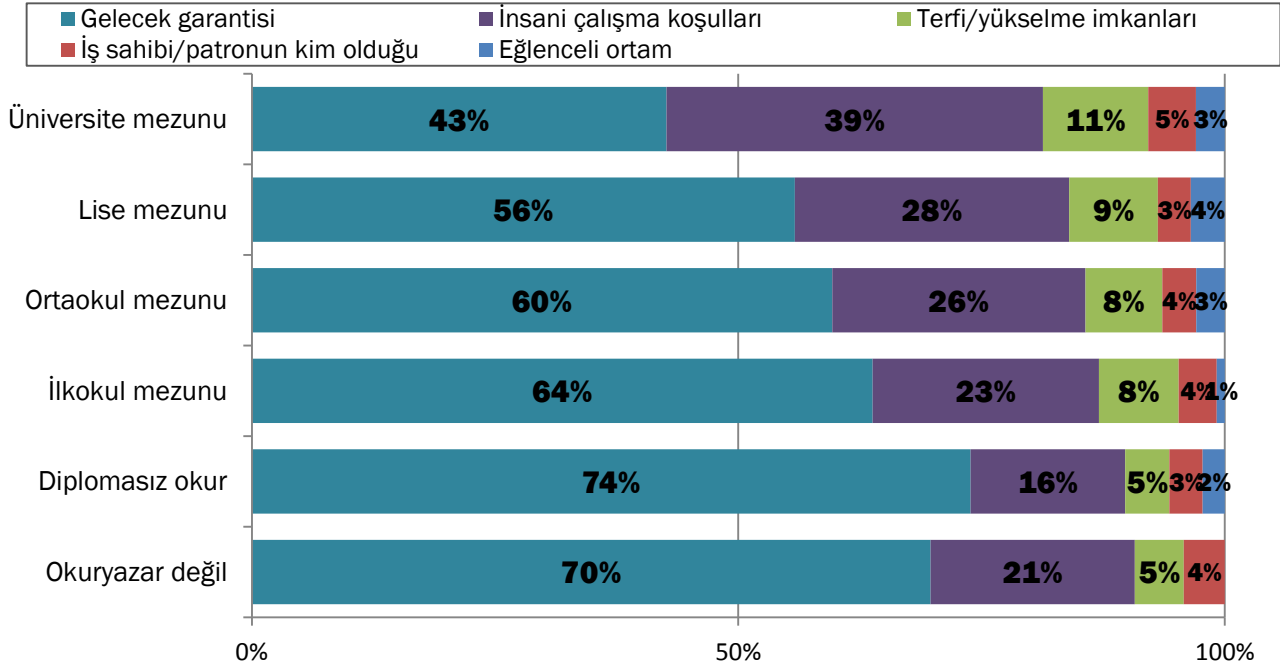


Genel bakışta bu soruda “gelecek garantisi” ve “insani çalışma koşulları” seçenekleri farklı profilleri ortaya koymaya yarayan seçenekler olduğu görülüyor. Terfi imkanı üzerinden de bazı ayrıştırmalar yapılabilir. Ancak işin sahibinin kim olduğu ve eğlenceli olup olmaması genel olarak pek önemsenmezken, farklı kırılımlara göre de pek ayrıştırıcı olmadığı anlaşılıyor.



Bu farklı profillere daha ayrıntılı olarak bakılacak olursa eğitim seviyesinin, kız ve erkek çocuğun nerede çalışmasının istendiği ve ülke için tercihin en açıklayıcı farkları ortaya koyduğu görülüyor. Gelecek garantisi isteyenler biraz daha eğitimsiz; insani çalışma koşulları ve terfi imkanı isteyenler ise biraz daha eğitilmiş. Eğitim, beklentileri çok farketiriyor: eğitim arttıkça gelecek garantisi beklentisi hızla düşerken, insani çalışma koşulları, terfi ve eğlenceli ortam beklentisi hızla artıyor. İşin sahibinin kim olduğu ise eğitime göre farketmiyor.

### İş konusunda geliri dışında hangisi önemli?



Gelecek garantisi ve terfi imkanı isteyenler kızı için de devleti daha fazla istiyor. İnsani çalışma koşullarına ve kısmen işin sahibinin kim olduğuna bakanlar, kızının da oğlunun da kendi işini kurmasını ortalamadan daha fazla istiyor. Bir işten gelecek garantisi olması beklentisi, en çok kızının ve oğlunun devlette çalışmasını isteyenler arasında görülüyor. Kendi işini kurmalarını isteyenler içinse insani çalışma koşullarının önem kazandığı görülüyor.

İş konusunda gelecek beklentisini dert edenlerde ülke için ne istedikleri Türkiye genelinden ayrılmıyor. Ancak işyerinde terfi veya yükselme imkanı isteyenler, ülke için de ekonomik kalkınmayı daha fazla tercih ediyor. Yani iki soruda da ilerlemeci bir yaklaşımları bulunduğu söylenebilir. Buna karşılık insani çalışma koşullarına önem verenler için insana değer veren toplumu tercih etmesi önemli. İşin sahibinin kim olduğu genelde ayrıştırıcı görünmese de bunu söyleyenlerin bu soruda da güçlü devlet tercihinin daha sık belirtmiş olmaları ilginç. Ülke için insana değer verilen toplumu, güçlü devlete veya ekonomik kalkınmaya tercih edenlerin yüzde 35'i aynı zamanda işyerinde insani çalışma koşullarına önem veriyor. Ekonomik kalkınmayı seçenler

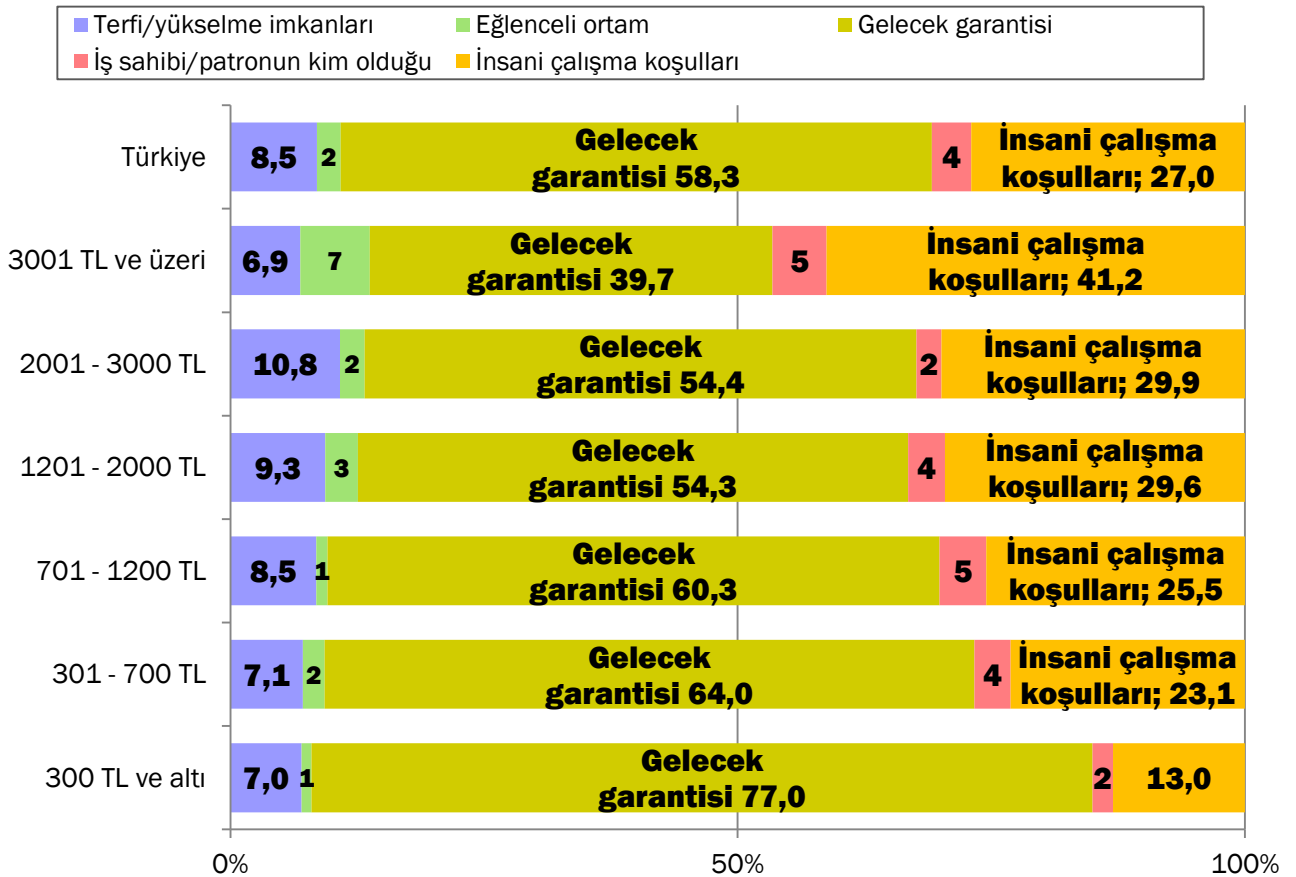


arasında gelecek garantisi tercihi ortalamada olduğundan da önemli.

Bunların dışında dikkat çeken farklılıklar:

- İnsani çalışma koşulları bekleyenlerin yüzde 63'ü metropol sakini ve genelde daha şehirli. Terfi imkanı isteyenler arasında da kırsal kesimde yaşayanların sayıca biraz daha az, kentlerde yaşayanların ise ortalamadan biraz fazla oluşu dikkat çekiyor.
- Yaş arttıkça terfi ve eğlenceli ortam beklentisi azalıyor, gelecek garantisi beklentisi artıyor.
- Eğlenceli ortamı en çok (yüzde 7) öğrencilerin söylemiş olması dikkat çekiyor.
- Algılanan refah diliminin artması, terfi beklentisini ve kısmen insani çalışma koşulları beklentisini arttırırken, gelecek garantisi beklentisini düşürüyor.
- Gelir de eğitim kadar net bir şekilde iş konusundaki beklentiyle ilişkili. Aylık hane geliri arttıkça gelecek garantisi kaygısı hızla düşüyor, terfi, eğlenceli ortam ve özellikle de insani çalışma koşulları beklentisi hızla artıyor.
- Kürtler için gelecek garantisi, Türkler için olduğundan daha önemli.
- Görüşülen kişiler daha dindarlaştıkça, gelecek garantisine daha fazla önem veriyor; insani çalışma koşullarını ve kısmen terfi imkanlarını biraz daha az önemsiyorlar.
- Kırsalda yaşayanlar gelecek garantisine, metropoldekiler de insani çalışma koşullarına ortalamadan daha fazla önem veriyor.

### Ülke için tercih ve iş konusunda tercih arasındaki ilişki









### 3. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ

#### 3.1. Araştırmanın Genel Tanımı

Bu raporun dayanağı olan araştırma, KONDA Barometresi aboneleri için, KONDA Araştırma ve Danışmanlık Ltd. Şti. tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın saha çalışması 4 - 5 Şubat 2012 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu rapor, Türkiye'deki 18 yaş üstü yetişkin nüfusun, saha çalışmasının yapıldığı günlerdeki siyasal eğilimlerini, tercihleri ve profillerini yansıtmaktadır.

Araştırma, Türkiye'nin 18 yaş üstü yetişkin nüfusunu temsil edecek deneklerin tercihlerindeki eğilim ve değişimleri belirlemek ve izlemek için tasarlanmış ve uygulanmıştır.

Araştırmanın bulgularının hata payı, yüzde 95 güven aralığında +/- 2, yüzde 99 güven aralığında yüzde +/- 2,6'dır.

#### 3.2. Örneklem

Örneklem, ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine dayalı mahalle ve köylerin nüfus büyüklükleri ve eğitim seviyeleri verileri ile 12 Haziran 2011 genel seçimlerinin mahalle ve köy sonuçları katmanlandırılarak hazırlanmıştır.

Yerleşim yerleri önce kır/kent/metropol olarak ayrıştırılmış ve 12 bölge esas alınarak örneklem tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında 29 ilin merkez dâhil 98 ilçesine bağlı 150 mahalle ve köyünde 2588 kişiyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Gidilen il	29
Gidilen ilçe	98
Gidilen mahalle/köy	150
Görüşülen denek	2588

Her bir mahallede gerçekleştirilen 18 anket için yaş ve cinsiyet kotası uygulanmıştır.

Yaş grubu	Kadın	Erkek
18-28 yaş	3 denek	3 denek
29-44 yaş	3 denek	3 denek



44 yaş ve üstü

3 denek

3 denek

	Düzey 1 (12 bölge)	Gidilen iller
1	İstanbul	İstanbul
2	Batı Marmara	Balıkesir, Edirne
3	Ege	İzmir, Manisa, Denizli, Afyonkarahisar
4	Doğu Marmara	Bursa, Eskişehir, Kocaeli
5	Batı Anadolu	Ankara, Konya
6	Akdeniz	Antalya, Adana, Mersin, Hatay
7	Orta Anadolu	Kayseri, Sivas, Niğde
8	Batı Karadeniz	Samsun, Bartın
9	Doğu Karadeniz	Trabzon
10	Kuzeydoğu Anadolu	Kars, Erzurum
11	Ortadoğu Anadolu	Malatya, Tunceli
12	Güneydoğu Anadolu	Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır

Görüşülen deneklerin bölgelere ve yerleşim yerleri türüne göre dağılımı aşağıdaki tablodadır.

	Anketin yapıldığı bölge	Kır	Kent	Metropol	Toplam
1	İstanbul			16,8	16,8
2	Batı Marmara	2,2	3,6		5,8
3	Ege	4,4	6,4	5,1	15,9
4	Doğu Marmara	1,4	2,9	5,7	9,9
5	Batı Anadolu	0,7		10,4	11,2
6	Akdeniz	3,5	2,7	6,6	12,7
7	Orta Anadolu	0,7	1,4	1,2	3,3
8	Batı Karadeniz	2,6	3,5		6,1
9	Doğu Karadeniz	1,4	2,1		3,5
10	Kuzeydoğu Anadolu	1,5			1,5
11	Ortadoğu Anadolu	1,4	2,3		3,7
12	Güneydoğu Anadolu	2,0	3,4	4,3	9,7
	Türkiye	21,8	28,2	50,0	100,0



## 4. TÜM CEVAP DAĞILIMLARI

### 4.1. Deneklerin Profili

Cinsiyet	Yüzde
Kadın	48,4
Erkek	51,6
Toplam	100,0

Yaş	Yüzde
18 - 28 yaş	28,6
29 - 43 yaş	34,7
44+ yaş	36,7
Toplam	100,0

Eğitim durumu	Yüzde
Okuryazar değil	4,6
Diplomasız okur	3,4
İlkokul mezunu	37,7
Ortaokul mezunu	13,3
Lise mezunu	27,8
Üniversite mezunu	11,9
Yüksek lisans / Doktora	1,2
Toplam	100,0

Aylık hane geliri	Yüzde
300 TL ve altı	4,0
301 - 700 TL	17,1
701 - 1200 TL	36,2
1201 - 2000 TL	29,1
2001 - 3000 TL	8,2
3000 TL ve üstü	5,3
Toplam	100,0



Doğum yeri	Yüzde
İstanbul	5,9
Batı Marmara	5,8
Ege	14,4
Doğu Marmara	6,8
Batı Anadolu	8,3
Akdeniz	11,7
Orta Anadolu	6,6
Batı Karadeniz	10,0
Doğu Karadeniz	7,3
Kuzeydoğu Anadolu	4,5
Ortadoğu Anadolu	6,0
Güneydoğu Anadolu	11,4
Yurtdışı	1,3
Toplam	100,0

Çalışma durumu	Yüzde
Devlet memuru	5,2
Özel sektör	5,4
İşçi	9,7
Küçük esnaf	8,1
Tüccar / sanayici / işadami	,6
Serbest meslek	1,1
Marjinal sektör	,4
Çiftçi, ziraatçı, hayvancı	3,8
Çalışıyor, diğer	5,8
Emekli	11,9
Ev kadını	33,5
Öğrenci	8,5
İşsiz, iş arıyor	5,0
Çalışamaz halde	1,0
Toplam	100,0



Eşiniz veya siz, sokağa çıkarken başınızı örtüyor musunuz? Nasıl örtüyorsunuz?	Yüzde
Örtmüyor	28,7
Başörtüsü	49,2
Türban	8,1
Çarşaf, peçe	,7
Bekâr erkek	13,3
Toplam	100,0

Hepimiz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız, ama değişik etnik kökenlerden olabiliriz; Siz kendinizi, kimliğinizi ne olarak biliyorsunuz veya hissediyorsunuz?	Yüzde
Türk	83,0
Kürt-Zaza	11,2
Arap	2,6
Diğer	3,3
Toplam	100,0

Kendinizi ait hissettiğiniz dininiz ve mezhebiniz aşağıdakilerden hangisidir?	Yüzde
Sünni Müslüman	89,8
Alevi Müslüman	7,2
Diğer Müslüman	1,6
Diğer	1,5
Toplam	100,0

Dindarlık açısından kendinizi aşağıda okuyacaklarımdan hangisiyle tarif edersiniz?	Yüzde
İnançsız	1,6
İnançlı	31,3
Dindar	56,6
Sofu	10,5
Toplam	100,0



Anketin yapıldığı bölge	Yüzde
İstanbul	20,4
Batı Marmara	5,6
Ege	13,9
Doğu Marmara	9,1
Batı Anadolu	11,0
Akdeniz	12,5
Orta Anadolu	3,9
Batı Karadeniz	6,2
Doğu Karadeniz	3,4
Kuzeydoğu Anadolu	1,4
Ortadoğu Anadolu	3,5
Güneydoğu Anadolu	9,1
Toplam	100,0

Oturulan evin tipi	Yüzde
Geleneksel ev	40,6
Varoş	3,2
Standart kentsel alan	48,6
Lüks konut	7,6
Toplam	100,0

Yerleşim kodu	Yüzde
Kır	20,5
Kent	27,2
Metropol	52,3
Toplam	100,0

İnternette alışveriş yapar mısınız? Nereden?	Yüzde
Evde internette alışveriş yaparım.	15,4
İşyerinde internette alışveriş yaparım.	1,0
İnternet var ama alışveriş yapmam.	32,4
Evde internet yok	51,1
Toplam	100,0



## 4.2. Ekonomik ideoloji

<b>Alışveriş yaparken satıcıya karşı kendimi güvende hissedirim.</b>	
Kesinlikle yanlış	4,3
Yanlış	20,7
Ne doğru ne yanlış	22,4
Doğru	46,3
Kesinlikle doğru	6,4
Toplam	100,0

<b>Alışveriş yaparken satılan ürün ve hizmet hakkında yeterli bilgiye sahibimdir.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	2,8
Yanlış	17,2
Ne doğru ne yanlış	21,0
Doğru	50,7
Kesinlikle doğru	8,2
Toplam	100,0

<b>Alışveriş yaparken satıcıya karşı haklarımın kanunlarla korunduğunu bilirim.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	3,6
Yanlış	14,7
Ne doğru ne yanlış	20,0
Doğru	51,3
Kesinlikle doğru	10,5
Toplam	100,0

<b>Deprem, sel gibi doğal afetlerde mutlaka yardımlara katılırım, para yardımı yaparım.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	4,1
Yanlış	13,0
Ne doğru ne yanlış	21,2
Doğru	52,3
Kesinlikle doğru	9,5
Toplam	100,0





<b>Düzenli olarak bağış/ yardım yaparım.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	8,6
Yanlış	33,5
Ne doğru ne yanlış	30,1
Doğru	23,3
Kesinlikle doğru	4,4
Toplam	100,0

<b>İş adamlarının işsizliği çözme derdi yok, kendi kazançlarına bakıyorlar.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	1,0
Yanlış	4,4
Ne doğru ne yanlış	11,0
Doğru	57,0
Kesinlikle doğru	26,7
Toplam	100,0

<b>İşsizlikle mücadele yalnızca devletin işi değil, işadamlarına da görev düşüyor.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	,6
Yanlış	2,1
Ne doğru ne yanlış	6,0
Doğru	62,8
Kesinlikle doğru	28,6
Toplam	100,0

<b>Yoksullukla mücadele etmesi gereken sadece devlet değildir, bizlere de görev düşüyor.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	1,9
Yanlış	5,8
Ne doğru ne yanlış	10,6
Doğru	60,4
Kesinlikle doğru	21,3
Toplam	100,0



<b>Devlet ve hükümet fiyatları denetlemeli, isteyen istediği fiyata bir şey satamamalıdır.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	1,3
Yanlış	6,1
Ne doğru ne yanlış	8,0
Doğru	55,7
Kesinlikle doğru	28,9
Toplam	100,0

<b>Devlet ve hükümet ekonomiye karışmamalıdır.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	22,2
Yanlış	52,5
Ne doğru ne yanlış	12,8
Doğru	9,9
Kesinlikle doğru	2,5
Toplam	100,0

<b>Herhangi bir ekonomik krize karşı kendimi güvende hissediyorum.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	20,8
Yanlış	41,4
Ne doğru ne yanlış	21,1
Doğru	14,8
Kesinlikle doğru	1,9
Toplam	100,0

<b>Bizden fakir ülkelere, halklara yardım etmeliyiz.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	3,7
Yanlış	8,9
Ne doğru ne yanlış	16,4
Doğru	55,8
Kesinlikle doğru	15,2
Toplam	100,0



<b>Yabancı sermayenin esas amacı bizi sömürmektir.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	2,1
Yanlış	7,8
Ne doğru ne yanlış	18,0
Doğru	49,5
Kesinlikle doğru	22,6
Toplam	100,0

<b>Bir mal bizde üretiliyorsa başka ülkelerden getirilememelidir.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	1,7
Yanlış	5,7
Ne doğru ne yanlış	10,4
Doğru	47,8
Kesinlikle doğru	34,4
Toplam	100,0

<b>Baraj veya yol yapmak için gerekiyorsa ormanların bir kısmı feda edilebilir.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	28,8
Yanlış	35,4
Ne doğru ne yanlış	12,7
Doğru	20,4
Kesinlikle doğru	2,7
Toplam	100,0

<b>Ekonomik kalkınma için fabrika bacalarından çıkan dumana, hava kirliliğine katlanmak gerekir.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	32,3
Yanlış	46,7
Ne doğru ne yanlış	9,4
Doğru	10,2
Kesinlikle doğru	1,4
Toplam	100,0



<b>Yoksulların bakımı devletin/hükümetin ödevidir.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	1,1
Yanlış	4,0
Ne doğru ne yanlış	12,0
Doğru	57,6
Kesinlikle doğru	25,3
Toplam	100,0

<b>Zenginler mutlaka kanun dışı bir şey yapıyorlar ki, zengin oluyorlar.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	2,3
Yanlış	13,4
Ne doğru ne yanlış	30,4
Doğru	36,1
Kesinlikle doğru	17,7
Toplam	100,0

<b>Mahkemeler, polisler zengin veya fakir olmanıza göre farklı muamele yapıyorlar.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	3,2
Yanlış	15,3
Ne doğru ne yanlış	24,7
Doğru	38,6
Kesinlikle doğru	18,2
Toplam	100,0

<b>Zengin kıza fakir oğlan, fakir kıza zengin oğlan olmaz. Davul bile dengi dengine çalar.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	10,1
Yanlış	26,0
Ne doğru ne yanlış	16,5
Doğru	34,6
Kesinlikle doğru	12,8
Toplam	100,0



<b>Hayatta zengin olmak için annen-baban da varlıklı-başarılı olacak.</b>	<b>Yüzde</b>
Kesinlikle yanlış	6,8
Yanlış	20,6
Ne doğru ne yanlış	17,9
Doğru	41,0
Kesinlikle doğru	13,7
Toplam	100,0

<b>Kızınızın nerede çalışmasını isterdiniz?</b>	<b>Yüzde</b>
Devlette	67,6
Özel sektörde	6,9
Kendi işini kursun	18,4
Çalışmasın	7,0
Toplam	100,0

<b>Oğlunuzun nerede çalışmasını isterdiniz?</b>	<b>Yüzde</b>
Devlette	67,0
Özel sektörde	7,6
Kendi işini kursun	25,1
Çalışmasın	,2
Toplam	100,0

<b>Ülke için hangisi daha önemli?</b>	<b>Yüzde</b>
Ekonomik kalkınma	27,4
Güçlü devlet	24,2
İnsana değer verilen toplum	48,5
Toplam	100,0

<b>İş konusunda geliri/maaşı dışında hangisi önemli?</b>	<b>Yüzde</b>
Terfi/yükselme imkanları	8,5
Eğlenceli ortam	2,2
Gelecek garantisi	58,7
İş sahibi/patronun kim olduğu	3,8
İnsani çalışma koşulları	26,7
Toplam	100,0



<b>Ülke ekonomisinin en önemli sorunu</b>	<b>Yüzde</b>
İşsizlik	35,4
Yönetim sorunları	13,3
Geçim sıkıntısı	11,7
Adaletsizlik	5,6
Ekonomik sistemde bozukluklar	5,4
Dış faktörler	3,9
Üretim eksikliği	3,7
Siyaset	2,5
Diğer	6,2
Cevap yok	12,2
Toplam	100,0

<b>Ülkemizin ekonomik kalkınması için yapılması gereken en önemli şey</b>	<b>Yüzde</b>
İstihdam	23,7
Yönetim	11,3
Geçim sağlama	6,3
Adalet	4,5
Ekonomik sistemde düzeltmeler	11,7
Dış faktörler	2,5
Üretim artırma	14,1
Siyaset	3,7
Diğer	3,9
Cevap yok	18,3
Toplam	100,0





Yıldızposta Caddesi  
Çiğdem Apt. No:11 D:6  
Esentepe - Şişli / İstanbul  
Tel: 212 275 17 66  
Faks: 212 275 17 68

[www.konda.com.tr](http://www.konda.com.tr)  
<http://twitter.com/kondaarastirma>